

Nr. 23 • 1938

OLITSEILEHT

Kogu maailm

ON TEIL KÄES.

KUI LOETE

„PÄEVALEHTE”

„LASTE RÕÕM”

ON LASTELE

KASVATUSLIKUKS ALUSEKS

KIRJANDUSE

KOOLIRAAMATUTE

KOOLITARVETE

A L A L

RAHULDAVAD TEID

TÄIEL MÄÄRAL

„PÄEVALEHE” RAAMATUKAUPLUSED

TALLINNAS, SUUR KARJA TÄN. 23, PIKK TÄN. 2

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 23 (526)

TALLINNAS, 6. DETSEMBRIL 1938

XVII aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Välismaalaste sissesõidu- ja peatuslubade kord Eestis. — Ülevaade puhkekodude tegevusest. — Alkoholi määramisest veres ja selle praktilisest tähtsusest — prof. dr. G. Rooks. — Uued pürid valdadele — Aleks. Loorits. — Disziplinaristuslehtede täitmise korrast — A. Eelmaa. — Šifri kasutamisest. — Politsei juubelpidustused jm.

*Abiprefekt Ehatamm
asetamas pärga
teenistuskohuste
tütimisel langenud
politseinike
mälestusmärgile
Rahumäe kalmistul
12. nov. s. a.*

Välismaalaste sissesõidu- ja peatuslubade kord Eestis

I. Üldine sissesõidu kord.

Välismaalaste Eestisse sissesõit ja siin peatumine toimub üle Vabariigi piiri liikumise ja välismaalaste Eestis peatumise määruse (RT 1930, 54, 362) alusel. Välismaalane võib Eestisse sõita välispassiga. Need aga, kes ei ole ühegi riigi kodanikud, s. t. kodakondsusetud, võivad Eestisse tulla ainult vastava isikut tõendava tunnistusega, mis neile antakse harilikult selle riigi võimude poolt, kus on nende alaline asupaik. Soome kodanikud võivad Eestisse sõita peale välispassi ka Soome-Eesti reisikaardiga ja Läti kodanikud päevapildiga varustatud isikutunnistusega, vastavalt nende riikidega sõlmitud kokkuleppele. Eestisse sõiduks peab välismaalase pass olema varustatud sissesõiduviiisaga, mis antakse Eesti saatkondadelt ja konsulaatidelt. Alaliselt Eestis elutsevad välismaalased, kui nad Eestist välja sõidavad ja kavatsevad siia varsti tagasi tulla, võivad tagasisõiduks loa saada ka Siseministeriumi Politseitalitusest.

Itaalia, Läti, Soome, Hollandi, Jaapani, Saksa (Austria), Šveitsi, Lichtensteini, Tšehhoslovakkia, Norra, Taani (Islandi), Danzigi, Leedu ja Belgia kodanikud ning Poola diplomaatpasside omanikud võivad sõita Eestisse ilma viisata vastavalt nende riikidega sõlmitud kokkuleppele.

Sissesõiduviiisaga võib Eestis peatuda viisal märgitud tähtajani. Nende riikide kodanikud, kes võivad Eestisse sõita ilma viisata, ja need välismaalased, kes on varustatud viisaga mitmekordseks sissesõiduks, või kelle viisale on jäänud märkimata Eestis peatumise aeg, võivad Vabariigi piires peatuda igakordse sissesõidu puhul kaks kuud, sissesõidu päevast arvates. Samuti võivad siin peatuda kaks kuud ka need Läti kodanikud, kes Eestisse on sõitnud isikutunnistusega. Soome kodanikud võivad Eestis peatuda kolm kuud nii välispassiga kui ka Soome-Eesti reisikaardiga. Läbisõiduviiisaga sissesõitnud välismaalane võib Eestis peatuda 48 tundi. Kui ta selle aja kestel ei saa lahkuda mingil mõjuval põhjusel, siis peab ta sellest kohe teatama vastavale prefektile, kes tarbekorral võib talle anda peatusloa kuni 7 päevani, nõudes sealjuures sisse sissesõiduviiisa hinna. Välismaalane, kes Eestist lennukil läbi sõidab, ei vaja läbisõiduviiisat, kuid sealjuures ta ei tohi lahkuda lennuväljalt. Välismaalasi-turiste, kes külastavad Eestit turistide laevadel, võidakse lubada maale tulla ka ilma passikont-

rollita, kuid selleks peab olema igakordne luba Politseitalitusest.

Sissesõidul on välismaalane kohustatud esitama oma passi piiripunkti ametnikule. Kui see on sissesõiduks korras, vajutab ametnik passile sissesõidu templi, kus on märgitud üle piiri tuleku aeg ja piiripunkti nimetus.

Välismaalast, kes on Eestist välja saadetud, ei lasta Eestisse tagasi tulla. Samuti ei lubata Eestisse sisse sõita meile soovimatuid välismaalasi ja isikuid, kes ei evi määruse kohast passi või sissesõiduviiisat.

II. Välismaalaste registreerimine.

Välismaalane, kes on jäänud peatuma linna või alevisse, peab nagu Eesti kodanikki ennast sisse kirjutama majaraamatusse. Koos majaraamatusse sissekirjutamisega registreeritakse ta veel eraldi välismaalaseks. Iga välismaalase kohta täidetakse kaks registreerimiskaarti, neist üks eksemplar saadetakse otse Politseitalitusele ja teine vastavale prefektile. Maal, kus ei ole majaraamatusse sissekirjutamist, peab välismaalane registreeruma kahe nädala kestel, kui ta peatumine seal kestab üle seitsme päeva. Välismaalane isiklikult ei ole kohustatud registreerimisele ilmuma, seda võivad teha ka teised, kusjuures välismaalase pass tuleb registreerijale asutusele või ametnikule esitada igal juhul. Registreerimine on maksuta, peale Briti kodanike, kes maksavad registreerimise eest üks kroon sellekohase vastastikuse kokkuleppe põhjal Briti võimudega.

III. Peatusload.

Välismaalane, kes soovib Eestis peatuda kauem kui see sissesõiduviiisas on tähendatud, peab enesele muretsema peatusloa. Selleks peab ta esitama sellekohase avalduse või täitma sellekohase küsimuslehe, mida võib saada prefektuuridest ja Politseitalitusest. See avaldus tuleb esitada prefektile, kuid ei ole keelatud selle esitamine ka otse Politseitalitusele. Kui leitakse võimalik olevat välismaalase palvet rahuldada, siis annab prefekt või mõni teine selleks volitatud politseiametnik välismaalasele peatusloa. Viimane märgitakse välismaalase sellele dokumendile, millega ta tuli Eestisse või millega ta siin peatub. Peatusloa eest võetakse maksu viiskümmend senti nädalas neilt, kes siin vähem kui viis aastat on peatunud, ja kümme senti nädalas neilt,

Eesti Vabariigi esimene ametnik Konstantin Lepp

Konstantin Lepp sündis 30. okt. 1889. a. Kohila vallas. Hariduse sai 1898—1906. a. Tallinna Issanda Muutmise kiriku koolis, Tallinna linna Ekateriina II algkoolis ja Peterburis prof. Leshafti kõrgemas erakoolis.

Riigiteenistusse astus K. Lepp Eesti Ajutise Maavalitsuse Administratiivosakonna sekretärina 14. aug. 1917. a., olles seega esimene Eesti riigi ametnik. Samal kohal töötas K. Lepp ka Aj. Maavalitsuse veneaegse salajase funktsioneerimise ajal 20. nov. 1917. a. kuni 24. veebr. 1918. a., samuti püsis ta põrandaaluse Ajutise Valitsuse teenistuses Saksa okupatsiooniajal 24. veebr. kuni 11. nov. 1918. a. Okupatsioonivõimude lahkumisel täitis K. Lepp Siseministeeriumi sekretäri kohuseid ja oli ministeeriumi alajaotuste kujundamisel Siseministeeriumi Administratiivosakonna sekretär ja Passiosakonna juhataja, olles oma otseste ülesannete täitmise kõrval ministeeriumi esindajaks kaitseliitu vastuvõtmise komisjonis. 1919. ja 1920. a. oli Sekvestreeritud Trükikodade Valitsuse juhatajaks ja Siseministeeriumi Administratiivasjade Peavalitsuse juhataja kohustetäitjaks, 1. sept. 1920. a. alates Rekvireerimise ja Sõjakahjude Hindamise Peakomisjoni esimeheks.

Politseiteenistusse astus K. Lepp 16. okt. 1923. a. Politsei Peavalitsuse ülema abi kohustetäitjana, kust 2. juulil 1924. a. määrati välispolitsei osakonna juhatajaks. Alates 20. veebr. 1926. a. oli politsei üldsekretäriks ja arvates 1. juulist 1929. a. Politseivalitsuse Üldbüroo juhatajaks, millisel kohal teenib tänaseni.

K. Lepp omab mitu riiklikku teenetemärki.

kes elavad siin vahetpidamata üle viie aasta, kusjuures vahetpidamatu elamise katkestamiseks ei loeta üksikuid väljaspool Eesti Vabariigi piiri viibimisi, kui ükski neist ei ole kestnud vahet pidamata üle kuue kuu. Peatusloa maksu ei võeta Saksa, Läti, Austria, Tšehhoslovakkia, Ungari, Taani (Islandi), Põhja-Ameerika Ühendriikide, Hollandi, Leedu ja Briti kodanikelt sellekohaste kokkulepete põhjal. Samuti on vabad peatusloa maksust ka Põllutöökoja poolt Eestisse toodud välismaalased-põllutöölised. Peatusluba võib anda kuni 1 aastani, kuid mitte üle sooviavalda passi kehtivuse tähtaja. Erandjuhtumel võib peatusloa märkida ka iganenud passile, kuid selleks peab olema Politseitalituse nõusolek. Välismaalasele antud peatuslube võib Siseminister tühistada.

IV. Teenistusespidamise ja teenistusload.

Meil kehtiva Välismaalaste teenistuses pidamise ja neile teenistusloa andmise seaduse (RT 1935, 34, 311) alusel ei tohi välismaalane ilma sellekohase eriloata Eestis töötada. Mainitud seadus näeb ette, et kui mõnel asutusel, ettevõttel või isikul on tarvidus teenistusse võtta välismaalast, siis peab see asutus, ettevõtte või isik esmalt pöörduma palvega Politseitalituse poole et talle

lubataks teenistusse võtta välismaalast, s. o. et talle lubataks oma ettevõttes üldse kasutada välismaalase tööjõudu. Kui Politseitalitus leiab, et esitatud palve on põhjendatud ja rahuldamisväärne, siis annab Politseitalitus palveavaldajale loa, et viimane võib oma ettevõtte teenistuses pidada välismaalast nii ja nii kaua aega, mainides seejuures ametikoha. Seda luba võib Politseitalitus anda kestusega kuni kaks aastat. Kui luba on asutuse või ettevõtte omanikul olemas ja sobiv isik leitud, peab ettevõtte omanik Politseitalitusele esitama teise palve. Selles ta juhib Politseitalituse tähelepanu temale antud loale välismaalase teenistuses pidamiseks ja palub anda välismaalasele teenistusloa. Siin peab tähendatud olema, missuguse riigi kodanik on see välismaalane, tema perekonna- ja eesnimi, sünniaeg, perekonnaseis, kui kauaks teenistusluba soovitakse ja missugusel ametikohal töötamiseks. Seda luba võib Politseitalitus anda kehtivusega kuni üks aasta. Peale eeltoodu näeb Välismaalaste teenistuses pidamise ja neile teenistusloa andmise seadus ette, et välismaalased, kellel ei ole kindlat teenistusk kohta, kes töötavad vaid juhuslikult, võivad ise esitada palve Politseitalitusele, et neile antaks teenistusluba juhuslikel töödel töötamiseks. Sarnased isikud on pea-

Ülevaade politseiametnike puhkekodude tänavuaastasest tegevusest

Suvest ja suvitamisest Narva-Jõesuus on möödunud juba tükk aega ja selle aja kestel on olnud võimalusi mõningate ülevaadete tegemiseks ning „sottide“ kokkuvõtmiseks tollest suvisest elamisest ja olemisest, mida „Politseileht“ tahab alljärgnevate ridadega teha üldjoontes teatavaks oma lugupeetud lugejaile.

Politseiametnike puhkekodud algasid tänava tegevust 31. mail, millal saabus kohale 6 suvitajat. Esimese suvitushädala lõpuks saabus suvitajaid 34 inimest, teise nädala lõpuks tõusis nende arv 72-ni, kolmandal nädalal 114-ni ja neljandal nädalal 167-ni; juuli algul oli suvitajate arv 253, kuna 16. juulil oli neid puhkekodudes 286, millist arvu tuleb lugeda suuri-

maks kogu suvitushooaja kestel (möödunud aasta 223 suvitaja vastu). Siis hakkas suvitajate arv järk-järgult kahanema, kuid palju aeglasemalt kui eelmisel aastail; juuli lõpus oli neid 275, kuna augusti algul oli neid veel 260. Viimased suvitajad — 9 inimest — lahkusid „Jõetarest“ 31. augustil, mis päevast loeti suvitushooaeg lõppenuks ja suleti puhkekodu.

Suvitajate rohkus puhkekodudes langes ka tänava nagu alati peamiselt juunikuule teisele poolele, juulikuule ja augusti esimesele poolele. Selle nähte põhjuseks on asjaolu, et juunikuul esimesel poolel on ilmad meil tavaliselt jahe-
dad, mis ei veetle inimesi mere äärde suvitama. Tuli ette juhtumeid, kus inimesed katkestasid

miselt meil alaliselt elutsevad vene rahvusest kodakondsuseta isikud, kes on lihttöölised ja ei oma mingit kindlat ametit.

Välismaalaste teenistuses pidamise ja neile teenistusloa andmise seaduse juurde on Siseminister annud kaks määrust (RT 1935, 44, 444 ja 46, 460), mille alusel on mõned liigid välismaalasi vabastatud teenistusloa muretsemisest. Nii välismaalasil, kes omavad Vabadusristi, ei nõuta teenistust luba. Samuti on välismaalased, kes alates 24. veebruarist 1918. a. vahetpidamatult on elanud Eestis, vabastatud teenistusloa muretsemisest, kusjuures vahetpidamatult elamise katkestamiseks ei loeta üksikuid väljaspool Eesti Vabariigi piiri viibimisi, kui ükski neist ei ole kestnud vahet pidamata üle kuue kuu. Siis on vabad teenistusloa muretsemisest veel need kodakondsuseta isikud, kes asunud Eestisse enne 1. aprilli 1932. a. ja töötavad hädaabitöödel või maal põllu-, metsa-, turba-, maaparandus-, kalandus-, kaevandus- ja mustatöölisina. Ka meremehed, kes on teenistuses välisvetes sõitvail eesti laevadel, on sellest vabad. Pealeselle on vabad teenistusloa muretsemisest ka veel välisriikide esinduste või nende ametnike juures olevad esinduse teenijad või majateenijad. Kõigi mainitud välismaalaste teenistusse võtmisel on asutused, isikud või ettevõtted vabad ka teenistusespidamise loa muretsemisest. Samuti on vabad teenistusespidamise ja teenistusloa muretsemisest ka need põllupidajad, kes oma tallu on tööle võtnud Põllutöökoja poolt Eestisse toodud põllutöölisi.

V. Välismaalaste surmajuhtumid.

Välismaalase surma puhul, arvatud välja kodakondsuseta isikud, on politseivõimud kohustatud sellest kiires korras teatama Välisministeeriumile. Seejärel tuleb võtta perekonnasei-

suametist, kus surmajuhtum on registreeritud, ärakiri surmatunnistusest, koostada akt järelejäänud vara kohta ja, kui see olemas, siis hoiule anda; selgitada, kas on kadunu poolt tehtud testament ja kelle käes see on või kus see asub. Kõik need andmed koos kadunu passiga saadetakse Politseitalitusele.

VI. Väljasõit Eestist.

Eriolist luba väljasõiduks Eestist ei ole vaja. Ainult peatusloa peab olema vähemalt sama ajani kehtiv, millal välismaalane esitab oma passi piiripunktis ametnikule registreerimiseks. Peatusloata elamise eest langeb välismaalane karistuse alla.

VII. Välismaalaste väljasaatmine ja interneerimine.

Siseministril on õigus välismaalast Eestist välja saata riikliku julgeoleku huvides või mõnel muul põhjusel. Siseministri otsus tehakse väljasaatmisele kuuluvale teatavaks, kusjuures talle antakse mõni päev aega vabatahtlikult lahkumiseks maalt, kui see on Siseministri otsuses ette nähtud. Kuid teda võib ka kohe Siseministri otsuse kuulutamise juures võtta vahi alla ja saata välja Eesti Vabariigi piirest.

Soovimatuid välismaalasi, keda ei ole võimalik Eestist välja saata (kodakondsuseta isikud), võib paigutada elama selleks Vabariigi Valituse poolt määratud kohtadesse.

K. a. ilmub

Politsei kalender-käsiraamat
mis on vajalik käsiraamat politseiametnikele teenistuskohuste täitmisel.

„POLITSEILEHE“ TALITUS.

juunis suvitamise puhkekodudes, kuid tulid augustis uuesti tagasi, et veeta seal ülejäänud puhkeae.

Puhkekodudest kasutasid:

„Pargitares“	— 46 inim. (eelm. aast. 62 in.)
„Rannatares“	— 134 „ „ „ 124 „
„Meretares“	— 222 „ „ „ 192 „
„Jõetares“	— 268 „ „ „ 238 „

Kokku 670 inim. (eelm. aast. 616 in.)

Seega oli tänava suvitajate arv suurem eelmise aasta suvitajate arvust 54 inimese võrra ja 1936. a. suvitajate arvust 239 inimese võrra (1936. a. kasutas puhkekodusid 431 inimest).

Suvitajate arvu aasta-aastalt suurenemine näitab selgesti puhkekodude populaarsuse tõusu politseiperes, millest järeldub, et puhkekodude asutamise idee algatajad on seega tulnud toime väga tänuväärne üritusega.

Suvitajaspere ühistoitusamine toimus:

„Pargitares“	— 11. juuni kuni 20. augustini
„Rannatares“	— 19. „ „ 21. „
„Meretares“	— 16. „ „ 18. „
„Jõetares“	— 3. „ „ 31. „

Suurim arv toidulolijaid kokku nelja tare peale oli 17. juulil, millal kasutasid puhkekodude toitlustamist 344 suvitajat ja 45 orkestranti, seega 389 inimest.

Suvitajate hulgas oli lapsi, kes said toitu Keskkogu arvel kas täielikult või poolel määral järgmiselt:

	kuni 10 a. vanuseni.	10—15 aastani.	Kokku
„Pargitares“	11 l.	5 l.	16 l.
„Rannatares“	30 „	18 „	48 „
„Meretares“	69 „	20 „	89 „
„Jõetares“	49 „	7 „	56 „
Kokku	159 l.	50 l.	209 l.

Nende toitlustamiseks kulutas Keskkogu Kr. 2.319.—

Kõigi suvitajate toitlustamispäevi oli järgmiselt:

„Pargitares“	— 2549 päeva,
„Rannatares“	— 3099 „
„Meretares“	— 3422 „
„Jõetares“	— 5553 „

Kokku 14.623 päeva.

Seejuures kasseeriti sisse suvitajailt toitlusrahasisid:

„Pargitares“	— Kr. 1903.—
„Rannatares“	— „ 2241.—
„Meretares“	— „ 2318.—
„Jõetares“	— „ 3619.—

Kokku: Kr. 10.081.—

Päevase toiduportsjoni hind iga täisealise kohta kujunes järgmiseks, misjuures sulgudes on näidatud möödunud aasta hinnad:

	Kalleim Kr.	Odavam Kr.	Keskmine Kr.
„Pargitares“	1.27 (1.69)	0.69 (0.74)	0.97 (1.20)
„Rannatares“	1.47 (1.57)	0.70 (0.72)	1.03 (1.04)
„Meretares“	1.23 (1.35)	0.81 (0.73)	0.99 (0.99)
„Jõetares“	1.29 (1.24)	0.66 (0.72)	0.98 (0.95)

Seega toitlustati tänava kõige odavamalt „Pargitares“, sellele järgnes „Jõetares“, siis „Meretares“ ja kõige kallimaks tõusis toitlustamise hind „Rannatares“, mis on vist tingitud härrade komissaride nõudlikkusest ka kõhuküsimuse suhtes.

„Patisaksad“ hävitasid kehakinnitamiseks kaaluga müüdavaid toiduaineid ligemale 30 tonni, mis on juba vähema laeva koorem, peale selle veel rängal hulgal sääraseid aineid, mida müüakse liitrite viisi ja tüükikaupa.

Näiteks söödi taredes suve kestel: leiba — 2326 kg, saiu — 7328 tk., sepikut — 1848 tk., liha mitmesugust — 3220 kg, suitsuribi, sinki ja vorste — 685 kg, võid — 951 kg, suhkrut — 1597 kg, piima — 14.136 liitr., mune — 13.704 tk., kartuleid — 6198 kg, kapsaid — 1496 kg jne.

Toiduaineid, mida oli võimalik osta suuremal arvul ja rikki minemata alal hoida, osteti ühistegelisest kauplusist ja ETK Narva osakonnast, liha hangiti N.-Jõesuu kohalikult lihakaupmehelt Ivkinilt, ETK Narva osakonnast ja N.-Jõesuu Lihatsentraalist, leiba ja saiu — N.-Jõesuu Tarvitajate Ühingult, kartuleid — ümbruskonna põllumeestelt, aed- ja juurvilja — Narva ja N.-Jõesuu turgudelt ning piima ühelt Peetri valla talunikult, kelle kari ja piimad olid arstliku kontrolli all.

Ainete ostmist suurel hulgal toimetati puhkekodude vanema ja üldperenaise poolt ühiselt, kuna igahonmikused vähemad turu- ja lihaostud sooritati tareperenaiste poolt üldperenaise juuresolekul ja juhatusel.

Võrreides tänavuaastasi toitlustamise päevahindu möödunud aasta omiga, näeme, et päevased toiduhinnad igas tares on peaaegu võrdsed ja nelja tare üldkokkuvõttes on need tänava isegi madalamad kui need olid möödunud aastal. Paljude toiduainete hinnad olid tänava märksa kõrgemad kui möödunud aastal. Nii maksis 1 kg leiba (sulgudes mineva-aastased hinnad) — 18—20 s. (17 s.), 1 lauasai — 18—20 s. (18 s.), 1 kg loomaliha — 65—70 s. (60—65 s.), 1 kg suitsu- ja keedusinki — 1.85—3.00 (1.00—2.00), 1 kg vorsti — 1.05—1.70 (95 s. — 1.60), 1 kg võid — 1.45—2.10 (1.45—1.80), 1 kg suhkrut — 47—48 s. (47—48 s.), 1 l piima — 11 s. (8—10 s.), 1 kg kartuleid — 4—14 s. (2—10 s.), 1 kg hapukapsaid — 20 s. (10—20 s.) jne.

Tänavune toitlustamine polnud halvem mineva-aastasest, vaid mõnest küljest isegi parem. Sellest võib järeldada, et toitlustamise korraldus puhkekodudes on tänava olnud väga otstarbekohane ning seda juhtiv personal on täitnud edukalt temale pandud ülesanded.

Alkoholi määramisest veres ja selle praktilisest tähtsusest

Küsimuse selgitamine, kas isik on olnud alkoholi mõju all või mitte, on paljudel juhtumel suure praktilise tähtsusega. See küsimus on oluline näit. mitmesugusel surmajuhtumel, kus alkohol võis põhjustada kas otseselt (alkoholmürgitus) või kaudselt isiku surma (alkoholkaasamõjuva surmapõhjusena südamehaigeil, alkohol juhusliku lämbuse soodustajana — oksemasside sissehingamine või toiduainete sattumine hingekõrri alkohol-joobnud olekus jne.). Teataval määral võib alkoholi kindlakstegemine omada tähtsuse ka mõnesuguste deliktide puhul, nagu auhaavamine, kehavigastused, seksuaalataaadid, samuti ka enesetapmisjuhtumel, kus alkohol on võetud kas julgustuseks, või kus enesetapmise mõte ise on üles kerkinud alles alkoholi mõju all viibides. Väga olulise praktilise tähtsuse on alkoholjoobumuse kindlakstegemine omandanud tänapäeval eriti ka liiklusõnnetuste puhul.

Ametliku statistika järgi on Saksamaal 1937. a. 267.000 liiklusõnnetuse puhul 6% õnnetuse põhjusena fikseeritud alkoholi. Meil hinnati vastavat arvu samal ajal ligemale 10%-ile. Surmavil liiklusõnnetusel on meil aga Talvik juba aastate eest lahangu andmeil võinud sedastada alkoholi esinemist kuni 27% juhtumest. Alkoholi täpne määramine on näidanud, et alkoholi osatähtsus mujalgi on suurem, kui seda fikseerib ametlik statistika. Nii väidavad Buhtz ja Hey, et Saksamaal kohati kuni 40% liiklusõnnetusist oli põhjustatud alkoholist ning samu tulemusi on võinud konstateerida Rootsis ka Hindmarsch ja Linde. Surmavate liiklusõnnetuste puhul on alkoholi osatähtsust kohati fikseeritud isegi 72%. Alkoholi olemasolu ja alkoholjoobumuse kindlakstegemine liiklusõnnetuste põhjuste ja süüdlaste väljaselgitamisel on seega suure tähtsusega. Alkoholjoobumuse selgitamine on sääraseil õnnetusil vajalik mitte üksi jõuvankrijuhi, vaid samuti ka teiste õnnetust kaasateinud isikute suhtes (õnnetus võis põhjustatud olla ka näit. joobnud sõitja vahelesegamisest jõuvankrijuhi tegevusse, samuti ka joobnud jalgajast või teisest sõitjast sõiduteel).

Alkoholjoobumust võivad mõnikord selgitada juba pealtnägijad — tunnistajad; need andmed pole alati usaldusväärsed.

Alkoholjoobumuse üle otsustatakse teataval määral ka isiku arstliku (somaatilise) läbivaatusega. Mitmesuguste tunnuste esinemine, nagu ebakindel (ataktiline) kõnnak, rõhitused, eksalteeritud käitumine, puudulik orienteerumine ajas ja ruumis, ebaselge kujutlusvõime, hoolitsematu riietus, alkoholilõhna esinemine hingamisõhus jm. võimaldavad nii mõnelgi korral järeldusi teha isiku joobumusmäärast.

Arstlik läbivaatus ei anna alati tulemusi. Somaatiline vaatlus ei suuda alati avastada tundlikumate funktsioonide häireid, mida võivad põhjustada juba vähemad alkoholiannused. Somaatilise (kehaliste tunnuste) vaatluse puhul on oluline ka see, et vaatlusalune hea tahte juures suudab ennast vahel ka alkoholi mõju all viibides kokku võtta ja seega varjata oma tõelist seisundit. Viimaks tuleb somaatilise vaatluse puhul silmas pidada ka seda, et vaatlus sageli toimub alles mõne aja pärast, mistõttu osa alkoholi mõjust võis juba lahkuda; isik nais kaimena, kuigi ta õnnetuse hetkel oli joobnud.

Et saada veenvaid objektiivseid tõendeid isiku alkoholi mõju all viibimisest, selleks on hakatud eelpooltoodud abinõudele lisaks kasutama ka alkoholi kvantitatiivset määramist veres. Vere alkoholi määramine on ainukeseks objektiivseks võimaluseks alkoholjoobumuse määramisel surmasaanud isikuil, kui ka isikuil, kes raskete vigastuste tagajärjel olid kaotanud teadvuse.

Uurimusi vere alkoholi kohta on toimetatud võrdlemisi ammu. Laiema ulatuse omandasid need uurimused eriti rootslase prof. Widmarki vere alkoholi määramise menetluse avastamisega, mis võimaldas alkoholi määrata üsna väheses verehulgis (100 mg ümber), mida võimalik saada väikese pistega sõrmeotsast. See menetlus avaldati 1922. a. ja võeti praktilisele rakendusele esmalt Rootsis 1930. a. Alkoholi eraldamiseks verest kasutatakse siin mikrodestillatsiooni, mis toimub erilisis Erlenmeyeri kolbides. Destilleeritud alkoholi hulk määratakse titreerimise teel. Widmarki menetlus annab vastuse küsimusele alkoholi kontsentratsiooni kohta veres pro mille (‰), see tähendab alkoholi hulga suhtes vere tuhande ühiku peale.

Järelduste tegemisel joobumuse suhtes vere alkoholi kontsentratsiooni järgi on oluline teada, millised alkoholi kontsentratsioonid veres põhjustavad üldse joobumuse nähte, see on kehaliste (somaatiliste) joobumustunnuste esinemist ja millised alkoholi kontsentratsioonid veres on ohtlikud seega liiklusele.

Senised uurimused alkoholi üle on näidanud, et inimese veres võib leida normaalselt alkoholi kuni 0,03% (endogeenne alkohol). Rohke puuvilja tarvitamisel võib selle endogeense alkoholi hulk tõusta maksimaalselt kuni 0,2%. Leidub veres alkoholi üle selle normi, siis pidi tegemist olema juba kehasse väljastpoolt sisseviidud alkoholiga (eksogeenne alkohol).

Alkoholi kontsentratsiooni puhul veres kuni 0,5%, mõnede järgi veel kuni 0,8%, ei peeta isiku seisukorda üldiselt veel ohustatuks või soodustatuks õnnetusele. Widmark oma materjali uurimisel ei leidnud alkoholi kontsentratsiooni puhul alla 0,8% ühtki juhtumit, kus isikul oleksid esinenud juba somaatilised joobumustunnused. Päris mõjuta ei jää tavaliselt needki annused, sest inimese tundlikumad funktsioonid saavad teataval määral häiritud juba siin, mis raskendab seega liiklusjuhtimise võimet. Mõnede isikute juures on juhtimine katsetisel tulemusil olnud raskendatud isegi juba alkoholiannuseil 0,2%. Oleks mõeldav, et mõne alkoholi suhtes eriti tundliku isiku juures võiksid esineda siin erandlikult isegi ka juba somaatilised joobumustunnused.

On vere alkoholi kontsentratsioon suurem, ületades 0,8%, siis hakkavad ilmema ka välised joobumustunnused. Need esinevad üldse seda sagedamini ja ulatuslikumalt, mida kõrgemale küünib vere alkoholi kontsentratsioon. Kontsentratsiooni puhul 0,8—1,6% võib täheldada alkoholi toime suhtes rohkesti individuaalseid erinevusi. Mõnede isikute juures esinevad alkoholist tingitud somaatilised tunnused siin juba selgelt, teiste juures ei ole alkoholi mõju ennast väliselt veel eriti avaldanud. Vere alkoholi kontsentratsioon neis piires ei võimalda üksi seega joobumuse määras veel seisukohta võtta. Positiivsel somaatilisel leiul on vere alkoholi kontsentratsioon siin kaastõendajaks sellele, et isik oli mõjutatud alkoholist. Negatiivse somaatilise leiu puhul tuleb siin eriti silmas pidada ka dissimulatsiooni võimalust (isik suudab oma alkoholist mõjutatud seisundit vähemate annuste puhul hõlpsamini varjata); tuleb arvestada samuti ka asjaolu, kas alkoholi mõju teataval määral polnud lahkunud; arvestades õnnetusest möödunud ajavahe- mikku, selgub siis mõnelgi juhtumil, et alkoholi kontsentratsioon õnnetuse ajal pidi olema küllalt kõrge, et tingida joobumust.

Isikuil, kel esines veres alkoholi enam kui 1,6%, võis Widmark oma materjalil tähel-

dada somaatilisi, alkoholi mõjust tingitud tunnuseid peaaegu sajaprotsendiliselt. Individuaalse reaktsiooniga erines siin vaid nende tunnuste ulatus. Ka paljude teiste autorite kogemused on tõendanud sedasama. Siit väljudes on asunud üldiselt seisukohale, et iga isikut, kel leidub veres enam kui 1,5% alkoholi, tuleb lugeda igal juhtumil seevõrd alkoholist mõjutatuks, et ta pole võimeline jõuvankrit juhtima, s. t. ta on ohustatud liiklusõnnetusele. Seda järeldust võib teha vere alkoholi kontsentratsiooni puhul üle 1,5% juba ilma somaatilise vaatluseta. Ainult harjumusalkoholikute juures (näit. restoraatorid jt.) peetakse tolerantsi siin suuremaks; analoogiliseks piiriks neil oleks alles 2,5% (Jungmichel).

Üldiselt peetakse isikut, kel leidub veres 2% ümber alkoholi, kergelt kuni keskmiselt joobnuks. Alkoholi kontsentratsiooni puhul üle 2,5% vastab see raskele joobumusele. Ületab alkoholi hulk 3,5%, siis on tegemist raske alkoholmürgitusega, kuna alkoholi hulk 5% on surmav. Üksikuil juhtumeil võib surm mürgitusest järgneda ka vähema alkoholiannuse puhul.

Mis puutub somaatiliste tunnuste esinemisse üksikasjaliselt, siis on neist üks esimesi alkoholilõhn hingamisõhus (alkoholi diffusiooni tõttu kopsude vereringest õhku). Widmark oma materjalil on võinud täheldada alkoholilõhna esinemist alates vere alkoholi kontsentratsioonist 0,6% (allapoolse seda kontsentratsiooni lõhna ei esinenud). Kontsentratsioonil 0,6—0,8% esines lõhn 1/3 juhtumeist, minnes siit ülespoole veel sagedamaks. Kontsentratsioonil üle 2,6% esines alkoholilõhn igal juhtumil.

Widmark on uurinud ka üksikute alkoholjoobumuse tunnuste tundlikkust. Viimase all mõistetakse seda vere alkoholi kontsentratsiooni, mille puhul teatav tunnus esineb 50% juhtumeist. Vastavalt sellele järgnesid üksikud tunnused ja nende tundlikkus järgmiselt:

Alkoholilõhn alkoholi kontsentratsioonil veres	0,8%
Positiivne Romberg (tasakaalu häire)	1,1%
Ebakindel kõnnak (eriti pöördel)	1,6%
Väikeste esemete ebakindel ülestõstmine pörandalt	1,9%
Sõrm-sõrme proov (nimetissõrmede viimine teineteise vastu) ebakindel	2,0%
Kogelev, lallutav kõne	2,3%
Ebakindel kõndimine sirgjoonel	2,7%

Tasakaalu häire (positiivne Romberg) on esinenud juba vere alkoholi kontsentratsioonist 0,7% alates, see võib negatiivne olla ka veel kontsentratsioonil 2%. Kontsentratsioonil 3,3% ja enam oli see positiivne sajaprotsendiliselt.

Määrates vere alkoholi kontsentratsiooni, saab selle põhjal välja arvutada kogu organismis esineva alkoholi hulga. Alkoholi hulga arvutamisel kogu keha kohta ei saa teatavas verehulgas esinevat alkoholi hulka ümber arvutada otseselt kogu keha kaalule, vaid viimast tuleb vähendada erilise reduktsioonfaktoriga (r), sest organismi üksikuis kudedes (rasvkude, luukond, erkkond) ei ole alkoholi hulk võrdne vere omale.

Alkoholi hulk organismis (a) võrdub vere alkoholi hulgale pro mille (c_t), korrutatud redutseeritud kehakaaluga (pr). Reduktsioonfaktori (r) suurus on individuaalselt erinev, sõltudes isiku konstitutsioonist, kaalust, tugevusest, eriti luukonna ja rasvpadjandi arendist. Keskmiseks reduktsioonfaktori suurusks meestel on 0,68 (kõrvalekaldumistega 0,85—0,50) ja naistel — 0,55 (kõrvalekaldumistega 0,66—0,44). Vere alkoholi kontsentratsiooni puhul 2,09‰ ja kehakaalu puhul 66 kg oleks alkoholi hulk kogu organismis vere võtmise ajal: $a = c_t \cdot pr = 2,09 \cdot 66 \cdot 0,68 = 94$ g (maksimaalselt 117 ja minimaalselt 71 g).

Kontsentratsiooni puhul 1,6—1,8‰, kus igal juhtumil esineb ohustatud olukord liiklusele, oleks alkoholi hulk organismis keskmiselt 75 g (arvates puhast alkoholi).

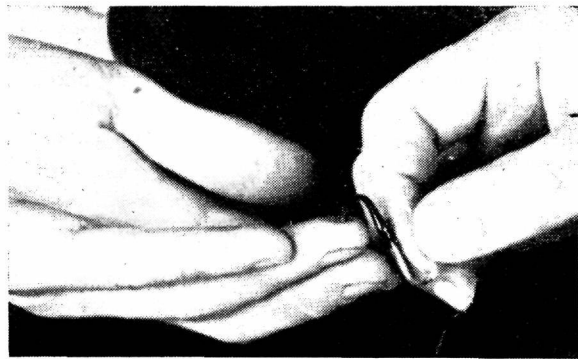
Kui oli teada alkoholi sissevõtmise aeg, siis võib teatavil juhtumel välja arvutada ka konsumeeritud alkoholi hulga, millega on võimalik kontrollida ka isiku seletuste tõepärasust.

Konsumeeritud alkoholi hulga arvutamiseks kasutatakse järgmist valemit: $A = pr (c_t + \beta_t)$. Konsumeeritud alkoholi hulga kättesaamiseks tuleb seega alkoholi hulgale, mis esines veres selle võtmise ajal, liita veel see alkoholi hulk, mis oli kadunud vahepeal verest põlemise ja lammutumisega. Viimase hulga arvutamiseks peab tundma alkoholi põlemise kiirust organismis, mida fikseerib faktor β . Viimase keskmiseks suurusks on 0,0025 ($\pm 0,00056$). Alkoholi põlemise kiirus ühes tunnis on $60 \cdot 0,0025 = 0,15$ ja tunnis pro redutseeritud kilo $0,15 \cdot r = 0,095$ g. Alkoholi põlemise kiirus kogu keha kohta pro tund on p. r. 0,15. Keskmiselt on alkoholi põlemise kiirus kogu keha kohta pro tund seega 6,6 g (4,1 — 11,1 g), meestel — 7,3 ja naistel — 5,3 g.

Vere alkoholi määramine võib alkoholjoobumuse selgitamiseks anda seega mitmeid täiendavaid tõendusid. See asjaolu ongi olnud tõukeks selle praktilisele rakendusele, eriti liiklusõnnetuste puhul. Vere alkoholi määramine liiklusõnnetuste puhul leidis kõigepealt pinda Rootsis ja kandus siis edasi teistesse põhjamaadesse ning hiljem mitmele poole mujale. Menetluse kasutamine on nüüd laialdaselt levinud ka Saksamaal, Helveetsias ja teistes maades. Kitsamas ulatuses oleme vere alkoholi määramist rakendanud õnnetuste puhul ja surmajuhumel Tartu Ülikooli Kohtuarstiteaduse Instituudis. Organisatoorse külje laiendamiseks võiks

vastavaid uurimusi siin meilgi teostada ulatuslikumalt.

Vere võtmiseks kasutame meie — nagu Rootsiski — erilisi S-taolisi klaaskapillaare (vt. joonis). Need S-taolised kapillaarid ei tohi

S-taolise klaaskapillaari tütmine verega alkoholi määramiseks

tühjalt kaaluda üle 300 mg ja need peavad eneses mahutama 100—150 mm³ verd. Et veri kapillaarides ei hüübiks, selleks prepareeritakse verd enne tarvitusele võtmist vastavais vedelikes.

Rootsis on kapillaarid vere jaoks ja samuti küsimuslehed isiku somaatilise seisundi märkimiseks välja saadetud politseiasutustele ja osalt ka arstetele, et vere võtmine oleks igal vajalisel korral kõikjal võimalik. Küsimuslehes somaatilise vaatluse lõpposas fikseeritakse somaatilise vaatluse tulemused: „alkoholi mõju mitte märgatav“, „isik kergelt alkoholi mõju all“ või „isik raskesti alkoholi mõju all“. Täidetud küsimuslehed saadetakse koos verega edasi uurimisasutusele. Vereproov alkoholi määramiseks peab võetama nii ruttu kui võimalik, mitte aga enne poolteise tunni möödumist pärast alkoholi konsumtsiooni, sest enne seda aega pole alkohol verest veel diffundeerunud ühtlaselt kudedesse ja alkoholi kontsentratsioon veres on seetõttu ebanormaalselt suur. Küsimuslehtedel esinevad ka üksikasjalised andmed vere võtmiseks arstetele. Verevõtmisel alkoholi määramiseks sõrmeotsast ei tohi seda näit. desinfitseerida alkoholiga, vaid kasutada tuleb siin 1‰ sublimaadilahust. Pärast verevõtmist asetatakse kapillaari otsadele erilised kummikatted, mis-järele kapillaarid verega on saatevalmis. Tavaliselt täidetakse ühelt isikult kolm kapillaari. Veri kapillaarides säilib alkoholi määramiseks steriilsena mitu päeva. Alkoholi määramist saab toimetada analoogiliselt ka koolnu verega, kui pole veel alanud roiskumist. Saksamaal on vere andmine alkoholi määramiseks tehtud isegi sunduslikuks liiklusõnnetusel selle põhjuste selgitamise otstarbel.

Vere alkoholi määramine liiklusõnnetusel,

Uued piirid valdadele

SENISE 365 VALLA ASEMELE JÄÄB 248 VALDA

Kui Vabariigi President K. Päts 8. okt. s. a. alla kirjutas otsusele, millega ta Riigihoidja poolt 8. apr. s. a. dekreedina antud vallapiiride ühekordse korraldamise seaduse alusel määras valdadele uued piirid, siis see sündmus lõpetab meie vallaomavalitsuse üldise ümberkujundamise, andes uued territoriaalsed piirid. uue välise kuju sellele sisuliselt põhjalikult uuendatud vallaomavalitsusele, mis loodi 7. apr. 1937. a. Riigivanema poolt dekreedina antud vallaseadusega.

Vallapiiride kujunemine meil on sajandite kestel olnud tihedas seoses mõisapiirkondade tekkimise ja väljaarenemisega, sest vallakogukonnad elustusid üksikute mõisate ulatuses. Kuidas aga aegade kestel mõisad olid moodustunud, kuidas neid osteti kokku või lahutati, tükeldades pärijate vahel, vahetades ja müües tervelt või osade kaupa, mängides maha kaartidega külade kui ka talude viisi, suurendades talumaade arvel jne., sellest võib Eesti ajalugu jutustada kummalisi lugusid. Igatahes mõisad ei kujundanud mingeid kompaktsed tervikuid, vaid enamuses koosnesid paljudest lahuseisvatest tükkidest. Iseloomustava näite selle kohta võib tuua Saaremaalt, kus veel keiserinna Katariina II ajal 18. sajandi teisel poolel sealsed 75 eramõisat koosnesid 20.257 eraldiasetsevast tükist, ja ka siis, kui piiride reguleerimise järele teostus suur mõisamaade kokkuliitmine vahetamise teel, jäid need 75 mõisat ikkagi veel 173 lahuseolevasse tükki! Kuna sarnane maa alaline killunemine esines ülemaaliselt, kuigi mujal vähemal määral, siis meie kogukondlikud allüksused — vallad — oma algkujus said mõisate järgi samasugused ebamäärased ja nii pindalalt kui ka rahvaarvult väga ebatasased piirid ning ei ole neist vabanenud tänapäevani, kuigi on olnud sellekohaseid taotlusi.

Kui 1866. a. vallakogukonna valitsemise seadusega loodud kogukondliku omavalitsuse kujundamisel kogukonnaliikmete alamääraks nähti ette 200 hinge, siis juba tol ajal teostati hulk vähemate kogukondade liitmisi. Kuid sellest hoolimata jäi Eestisse ikkagi väga palju kogukondi, enamuses õige väikesed. Asjaajamine toimus neis omapäraselt, kuna sageli vallakirjutaja pidas ametit mitmes vallas, mõnikord koguni terve kihelkonna valdades, viibides igas vallamajas vaid ühe päeva nädalas. Nõiviisi aeti läbi kuni administratiiv- ja kohtuasutuste ümberkorraldamiseni Baltimail, kus rüütelkondade omavalitsuslikud kohtud ja po-

litsi asendati vene riiklike kohtute ja politseiga ning talurahva-asutuste järelevalvet teostavad kihelkonnakohtud siseministrilt nimetatavate riiklike ametnikega — talurahvaasjade komissaridega, kes asusid tööle 1. jaan. 1890. a.

Talurahvaasjade komissarid pidasid otstarbetuks olukorra, kus üht kirjutajat ja mõnikord ka üht vallamaja kasutasid mitmed kogukonnad, kes ometi ajasid oma asju lahus. Paljude väikeste kogukondade järelevalve osutus komissaridele tülikaks ja nende esimeseks ulatuslikumaks ülesandeks kujunes 1866. a. vallakogukonna valitsemise seaduse alusel ümberkorraldatud vallakogukondade ühendamine, et ühest küljest hõlbustada järelevalvet ja parandada asjaajamist, ja teisest küljest muuta neid majanduslikult tugevamaks.

Seekordne vallapiiride reform, mis teostus 19. sajandi viimasel aastakümnel, peamiselt 1890—1892, ei viidud läbi kaugeltki ühtlaste mõõdupuude alusel, vaid olenevalt iga võõrsilt tulnud talurahvaasjade komissari tahtejõust, isiklikust arusaamisest ja oskusest kujunes paratamatult suuresti erinevaks õieti iga komissari jaoskonna piires. Nii hingede arvult kui ka pindalalt ei saavutatud mingit kooskõla mitte üksnes ülemaaliselt, vaid isegi mitte üksikuis komissari jaoskondades. Üldiselt siiski Põhja-Eestis (end. Eestimaa kubermangus) ülesanne lahenes enamvähem ühtlasemalt kui Lõuna-Eestis (end. Liivi kubermangu põhjapoolses osas), kuid kõige kavakindlamalt viidi reform läbi Saaremaal, kus 1871. a. olnud 135 valla asemel 1899. a. leidus neid veel vaid 19, kusjuures nii pindalalt kui ka elanike arvult need olid kaunis ühesuurused ja on selliseina püsima jäänud senini ning saavad ka nüüdsama läbiviidud reformis võrdlemisi vähest muutust osalisiks. Kahtlemata on see tingitud osalt Saaremaa erinevaist looduslikest tingimustest, kuid kindlasti sealne talurahvaasjade komissar — väheharitud venelane Katski, kes hiljem osutus isegi kelmiks ja altkäemaksu väljapressijaks — oli oma ülesande teostamisel taibukam, järjekindlam ja sihiteadlikum kui kõik ta kolleegid. Teistes Lõuna-Eesti maakondades ei tundu kuskil mingit süsteemi ega mõõdupuud ja koguni samas maakonnas loodi üks vald alla 20 km² pindalaga, teine aga üle 300 km², kusjuures hingede arvuski oli umbes sama suhe. Kui Põhja-Eestis püüti vallad kujundada võimalikult ühes tükis, siis Lõuna-Eestis pole sellelegi rõhku pandud ja nii nägime siin seniajani valdu, mis koosnesid viiest-kuuest ja rohkemgi lahuseisvast osast, mis olid laiali pillatud kümnete kilomeetrite taha nii pihustatult, et vähikul raske oli arvata, milline neist valla keskuse moodustab ja milliseid n. ö. ääremaadeks pidada. Sarnases olustikus polnud ime, kui elanikud oma vallamajja pääsemiseks pidid üle 20 km maha sõitma läbi hulga teiste valdade maa-alade ja sealjuures möödusid mitmest võorast vallamajast.

mis on saanud aktuaalseks eriti viimaseil aastail, on seoses õnnetusega, surmaga suutnud anda lahendust mõnelegi olulisele küsimusele. Võib arvata, et see menetlus, mis on leidnud praktilist rakendust juba paljudes maades, muutub sagedamalt kasutatavaks ka meil.

Süsteempuudusest hoolimata 1890. a. alanud vallapiiride reform liitis ometigi suure hulga valdu ja kui möödunud sajandi keskel Eesti maa-alal kokku oli umbes 1000 valla ümber, siis sajandi lõpuks jäi alles kokku 387 valda. Sellest end. Eesti kubermangus 153 ja end. Liivi kubermangu põhja-osas 234.

Veidi vähenes valdade arv Eesti iseseisvuse alguks, kuna vahepeal oli veelgi toimunud valdade iitmisi siin-seal. Iseseisvuse algpäevil hakkas valdade arv jälle tõusma. Tingitud oli see osalt sellest, et Petserimaa väga suuri valdu tuli vähendada, kohandades neid Eesti olustiku. Kuid teisest küljest ilmnis siis ka tugev tendents varem kokkuliidetud valdade küljest uuesti lahku lüüa ja jälle iseseisvaid valdu asutada. Sel teel juba esimesel aastal iseseisvuse päevil loodi juurde 9 valda. Ometigi varsti sarnane eraldumine pidurdus ja valdade arv hakkas vähehaaval kahanema vabatahtliku liitumise teel, nii et tänavu, enne äsjast vallapiiride reformi, jäi Eestisse 11 maakonna kohta 365 valda.

Need vallad nii elanike arvult kui ka pindala suuruselt olid väga erinevad. Pisemas valdas oli elanikke 260 (Tartumaal), suurimas aga 8860 (Petserimaal), pindalalt väikesim vald oli vaid 18 km² (Tartumaal), suurim aga 320 km² (Läänemaal). Väga palju oli väikesi, alla 1500 elanikuga valdu — tervelt 36,7% kogu valdade arvust. Eriti palju väikevaldu oli Valga-, Viljandi- ja Võrumaal, kus kõikjal oli üle 50% valdadest alla 1500 elanikuga.

Kuigi iseseisvuse aastail on väga suurel arvul muudetud valdade piire rahva vabal tahtel (208 korda) ja teostatud rohkesti valdade asutamisi (25 valda) kui ka liitmisi (11 juhtumil), jäid vallad üldiselt siiski ümber korraldamata ja tehtud muudatused ei aidanud luua ühtlast taset valdade suuruse suhtes ega parandanud üldiselt ka nende territoriaalset kuju, sest ikkagi jäi veel tervelt 45 valda, mis asuvad mitmes tükis (kokku ligi 110 eraldi tükki).

On loomulik, et sarnane olukord vajas parandamist, seda enam, et on sündinud ka suur murrang maa ühiskonnas, asustuspiitki on maa-reformiga sootuks muutunud, nagu on kujunenud ka hoopis uued keskused raudteejaamade ja maanteed sõlmpunktide, meiereide ja seltsimajade jne. juurde. Areng on üle valgunud seniseist vallaterriitoriumest ning sageli vallamaja on jäänud kuhugile kõrvalisse paika üksikuna, kuigi ta õige asukoht peaks olema keskuses, kuhu on koondunud ümbruskonna majanduslikud ja kultuurilised ettevõtted. Ka tekitab valdade ebaloomulik kuju ja lahustükides asetumine elanikele ülearuseid raskusi, isegi kulusid, kindlasti aga raskendab vallaomavalitsuse funktsioone ja segab ka riigi- ja omavalitsusametnike tegevust. Muidugi üleliigne väiksus tingis rohkesti ülearuseid kulisid administratsiooni ja majapidamise alal.

Sellepärast ongi vallapiiride reform püsinud meil pikemat aega päevakorral, kuid senini ikka põrganud mitmesuguste takistavate asjaolude vastu. Nüüd, uuendatud riigikorra elluviimisel, on see saanud teoks lühikese ajaga.

Alles 8. aprillil 1938. a. anti Riigihoidja poolt dekreet vallapiiride ühekordseks korraldamiseks ja juba 6 kuud hiljem, nimelt 7. okt. 1938. a. võis Vabariigi President alla kirjutada vallapiiride muutmise otsusele, millega valdadele määratakse uued piirid arvates 1. aprillist 1939. a.

Senise 365 valla asemele jääb nüüd 248 valda. Muudatus hõlmab peaaegu kõik senised vallad, kuna piiride poolest jääb muutmataks vaid 20 valda, kuid nendegi hulgas on 11 valda saanud uued eestipäraseid nimed, nagu need on antud kõigile valdadele.

Vabariigi Presidendi otsus on 65 lehekülge suur. Selles on tähestiku järjekorras maakondade viisi loetletud kõik vallad, kusjuures on üksikasjaliselt märgitud, missuguseist maa-aladest uued vallad moodustuvad. Kõigile valdadele kinnitas President ka kaardid, mis neil seni suurelt osalt üldse puudusid. Otsuse allakirjutamine ühes kaartide kinnitamisega vältas ligi 2 tundi.

Uute piiride määramisel on kõige vähem muudatusi toimunud Petserimaal, kus kõik 11 valda jäid alles, 9 jäi pealegi muutmata kujul püsima, kuna kahes vallas toimub vaid väike piirimuudatus ja 3 valda sai uued nimed.

Võrdlemisi väheste muudatustega tullakse toime ka Saaremaal, kus senise 18 valla asemele luuakse 16 uut, neist 3 vanades piires. Uuestest valdadest üks (uus Salme vald) kujuneb 5 valla osadest, üks 3 valla osadest (uus Kuressaare vald), kuna kõik teised piirduvad vaid väheste muudatustega 2 valla ulatuses.

Vähem teistest on muudatusi veel Viru- ja Järvemaal, kus enamus uusi valdu sünnib senise 2—3 valla maadest.

Kõige rohkem tabab muudatus Viljandimaad, kus seniseist 34 vallast kaob 14 ja kuhu Pärnumaalt lisatakse seniseist Karksi, Polli ja Pöögile valdadest moodustatud uus Karksi vald ning veel mitme valla osi, kuna ta jälle terve senise Riidaja valla ja peaaegu terve Kärsna ära annab Valgamaale ja osalt mujalegi. Viljandimaa suhtes on eriti iseloomustav, et seal enamus uusi valdu moodustub väga paljude seniste valdade osadest, ühel juhul koguni 10 valla osadest (uus Võisiku vald), ühel juhul 8 valla osadest (uus Viljandi vald), 2 juhul 6 valla (Põltsamaa ja Tánassilma), 3 juhul 5 valla (Raudna, Rimmu, Vastemõisa) jne. osadest, kuna muutmata ei jää ühegi valla piirid ja 2 valla osadest moodustub vaid 5 valda.

Nagu Viljandimaal, nii tema naabril Valgamaal, mis loodi alles 1921. aastal Viljandi-, Tartu- ja Võrumaa osadest, ei jää ühtki valda muutmata püsima ja ka siin uued vallad koosnevad väga paljudest, kuni 8 senise valla osadest (uus Põdrala vald).

Ülejäänud maakondadest veel Läänemaal üks uus vald kujundatakse 8 senise valla osadest (uus Kullamaa vald), kuid seal ka ühe valla piirimuudatus seisab vaid ühe talu küsimuses (Käina) ja enamus uusi valdu moodustub kuni 4 valla osadest. Tartumaal üks uue keskusega vald moodustub 7 senise valla osadest (uus Elva vald), muide keskmiselt 3—4 valla osadest. Ülejäänud maakondades uued vallad üle 6 senise valla osi ei nõua ja keskmiselt piirduvad samuti 3—4 senise valla.

Uute valdade kujundamisel võeti põhimõtteks: 1) et vald oleks elujõuline ja suudaks täita kõik temale pandud ülesanded, 2) et vallamaja asuks valla keskuses ja oleks kättesaadav, 3) et vald oleks terviklik territoriaalselt kui ka rahvastikult.

Analüüsides seniste valdade majanduslikku olukorda, on jõutud tulemusele, et vallad üle 2000 elanikuga on väiksemaid, eriti alla 1500 elanikuga valdadest, oma administratsioonilt

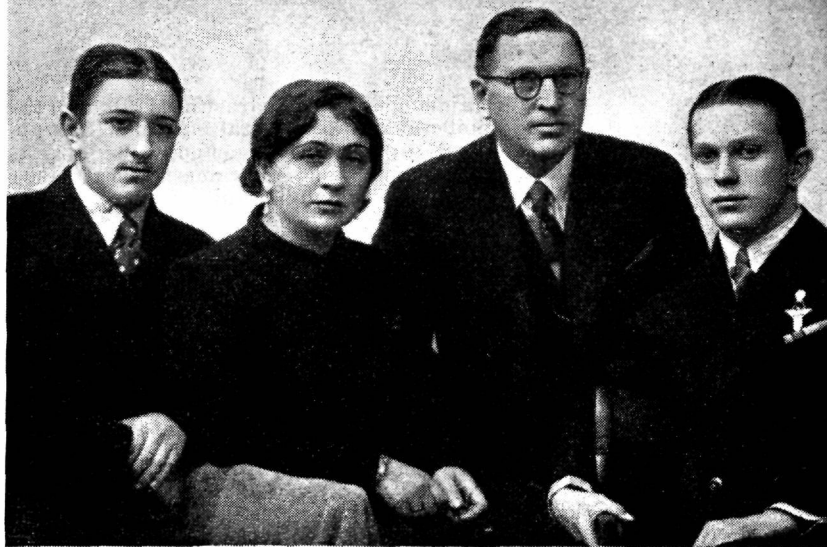
Alice ja Villem Tamme hõbepulm

26. nov. pühitses poliitilise politsei vanem-assistent Politseitalituses Villem Tamm hõbepulmi.

V. Tamm sündis 1. jaan. 1891. a. Läänemaal Massu vallas. Hariduse sai Pärnu linnakoolis, mille lõpetas 1908. a. Seejärel astus teenistusse Tallinna Admiraliteedi kontoris arveametikuna, kus teenis kuni 1910. a. Hiljem oli teenistuses mereväes mitmel administratiivkohal, laevadel revident-varahoidjaks, siis Soome lahe rannakaitse div. kassapidajaks-asjaajajaks, seejärel samas majandusosakonna ülema k. t., lõpetades teenistuse Vene mereväes Mac Elliotti saare evakueerimiskomisjoni juhatajana 18. apr. 1918. a.

Eesti mereväe teenistusse astus ta vabatahtlikuna 19. nov. 1918. a. ja määrati Mereväe Valitsuse Majandusosakonna ülemaks. Hiljem jätkas ta teenistust Eesti mereväes Varustusameti ülemana ja Merejõudude Staabi intendantina. 7. mail 1923. a. astus ta teenistusse asjaajajana Piirivalve Tallinna jaoskonda, kust siirdus 1925. a. ajakirja „Sõdur“ toimetuse liikmeks.

Politseiteenistusse astus V. Tamm 10. juulil 1925. a. Politsei Peavalitsuse Kaitsepolitsei Osakonna registreerimise toimkonna ülemana, kus — hiljem ümbernimetatuna poliitilise politsei van-assistendiks — teenib tänaseni.

Keskel Alice ja V. Tamm, neist vasemal ja paremal nende pojad

Peale otsese ametitöö on V. Tamm Politseiametnike Keskkogu juhatuse liige ja Kindral Laidoneri Nimelise Kapitali asjaajaja-raamatupidaja.

V. Tamme vabandussõjaaegseid ja riiklikke teeneid on hinnatud VR I/3 ja Kotkaristi V kl. annetamisega.

V. Tamm on abielus 26. nov. 1913. a. Alice Koppelmanniga. Neil on olnud neli last, kellest elab kaks poega.

Soovime lugupeetud juubilarele nende perekondliku tähtpäeva puhul palju õnne ja edu edaspidiseks.

silmapaistvalt odavamad, enam suhtelised täitma kogukondlike ülesandeid ja suurema kasulikkusega rakendama kogukonna varasid ning kapitale. Sellest lähtudes nähtigi ette, et kõik vallad peaksid olema vähemalt 2000 elanikuga, kui geograafilised tingimused seda eeldavad. Seega ei ole tahtud taotleda suurte valdade kujundamist, vaid väikeste elujõuetute valdade likvideerimist, sealjuures on peetud silmas, et mujal, nii näit. Soomes ja Leedus, on vallad üldiselt tunduvalt suuremad.

Peaaegu täiel määral ongi teostatud reform sellest valla suurusest kinni pidanud. Alla 2000 elanikuga valdu jääb nüüd veel vaid 19, neistki on 13 alamäärale õige lähedal, omades 1500—2000 elanikku, kahes vallas on 1000—1500 el. ja neljas vallas alla 500 el. Need väikevallad on tingitud erilist geograafilisist tingimustest: 5 neist asub saartel ja teisi ei olnud võimalik suuremaiks kujundada või naabritega liita tükkaavalgi, kuna need siis jääksid liiga kaugele keskustist. Kõige rohkem, nimelt 117 valda jääb 2000—3000 elanikuga ja 74 valda 3001—4000 elanikuga. Seega valdav enamus, tervelt 191 valda nende üldarvust (248) on 2000—4000 elanikuga. Valdu 4001—5000 elanikuga on 26, edasi 5001—7000 elanikuga 9 valda ja 7001—9000 elanikuga 3 valda.

Keskuste kujundamisel uutele valdadele on arvestatud, et seal peale vallamaja peaksid asuma veel postiasutus, politsei, piimatalitus, turg, kauplusi, apteek, tööstuslikke ettevõtteid, käsitöölisi, arst, kirik, kool, rahvamaja jne. Kuna liiklustingimused järjest paranevad, siis see asja-

olu muudab ka vallamaja kättesaadavamaks. Teoreetiliselt on kaalutletud, et kui kõik vallad oleksid sõõrikujulised, siis vallamaja seal keskel asuks 7—8 km kaugusel. Kõik vallad on loodud ühes tükis ja on püütud teraviklikkust saavutada ka rahvastikulises mõttes.

Reformist loodetakse otsest kokkuhoidu 300.000 krooni aastas, rääkimata kaudseist kasudest. Üksi tööjõu arvel jääb suur ülejääk, sest täis- (vallakantselei teenijad) ja osalise (vallavanemad, abid jne.) tööjõuga isikute arv väheneb vallaomavalitsuses 724 võrra.

Ühenduses reformiga tuleb esialgu suuremaid ühekordseid kulutusi peamiselt uute vallamajade ehitamisega uutesse keskustesse ja vananenute asemele. Eestis vallamajad üldiselt on aga vanad ehitised, neist on ehitatud:

teadmata aastail	—	21	vallamaja
aastail 1854—1860	—	4	„
„ 1861—1870	—	29	„
„ 1871—1880	—	39	„
„ 1881—1890	—	40	„
„ 1891—1900	—	142	„
„ 1901—1910	—	42	„
„ 1911—1920	—	18	„
„ 1921—1930	—	20	„
„ peale 1930	—	8	„

Kokku 363 vallamaja,

kuna kahel senisel vallal ei olnudki oma vallamaja. Enamus olevatest vallamajadest on puuehitised, nimelt 236, maakivist 61, paekivist 19, telliskivist 35, tsementkivist 1 ja segamaterjalist 11. Valdav enamus neist ei vasta enam

kuidagi ajanõudeile, mis pärast need niikuii tulksid ümberehitamisele igal juhul. Seepärast reformi tagajärjel vähenenud valdade arvu tõttu uute vallamajade ehitamiseks vajatakse kapitali koguni vähemgi, kui püsides seniste pisivaldade juures, kelledele pealegi ajakohaste vallamajade ehitamine käis ilmselt üle jõu. Teisest küljest reformi tagajärjel jääb tühjaks 121 senist vallamaja, suur enamus ehitatud möödunud sajandil, väärt kokku 735.000 kr. Neist jäävad tulevikus koolidele 44 (internaatideks, õpetajate elamuteks kui ka osalt klassiruumeks), rahvamajadeks muudetakse 9, kaitseleidule, tuletõrjele või politseile antakse 4, postiagentuuride jaoks jääb 4, vanadekodudele saab 26 ja ülejäänud 34 kavatakse müüa, võib olla osalt kasutatakse ka turistide kodudena.

Reform loeb kõik vallad uuteks valdadeks, ka need 20, kus piirid ei muutunud. Valdades registreeruvad lahti kõik vallaametnikud ja vallavolikogud 1. apr. 1939. a. ning siseministri määramisel asuvad tööle ajutised vallavalitsused vallavolikogu ülesandeks. See olukord kestab seni, kuni valdades uute piiride alusel on korraldatud vallavolikogude valimised, mis toimuvad siis, kui Riigivolikogu on vastu võtnud vallavalimiste seaduse. Vallasekretärid ja teised ametnikud registreeruvad samuti lahti, kuid määratakse kohtadele koos vallavalitsustega 1. apr. 1939. a., sekretärid alaliseks.

Ühenduses vallapiiride muutmiseiga tuleb välja töötada uus teede naturaalkohustuse jaotamise kava, uus mobilisatsiooni kava uute valdade järgi jne. Ka on ette näha ümberkorraldusi politseijaoskondade ja -rajoonide piirides, muutuvad jaoskonnakohtunike ja kohtu-uurijate tööpiirkonnad jne.

Hiigelreformi on ette valmistatud muidugi aastaid, kuid reaalsemalt saadi asja juurde asuda siiski alles pärast 8. apr. 1938. a. vallapiiride ühekordse korraldamise dekreedid avaldamist. Sellest peale on käinud sel alal palvikuline töö. Siseministeeriumiga eesotsas on kava arutanud ja kaalunud kõik vallad ja maavalitsused, kaasa on töötanud väga paljud asutused, nagu Riigi Statistika Keskbüroo, Katastriamet, Konjunktuurinstituut, Majandusministeerium, Akadeemiline Ajaloo Selts jne. Valdade nimede küsimust arutasid eriteadlased ja nende suhtes võtsid seisukoha Akadeemiline Emakeele Selts ja Kohanimede Nõukogu. Kava tehnilise koostamise juures on käesoleval aastal kevadest saadik kuni otsuse kinnitamiseni ametis olnud kuni 12 inimest, kava kohta seisukoha võtmisest on osa võtnud 33 maavalitsuse liiget, 6074 vallavolinikku ja 1300 vallavanemat ning abi. Siseminister on käesoleval aastal vallapiiride asjus vastu võtnud 57 kohalikku delegatsiooni 168 isikuga, omavalitsuste talituses on neid delegatsioone käinud umbes 80, kokku 250 isikuga. Kirju vallapiiride korraldamise asjus on Siseministeerium saanud tänavu 322.

Üldiselt on kava leidnud head vastuvõttu ja valdadest on eeltööde puhul kavasse suhtunud jaatavalt 74,8%, kuna 9,2% nõustus sellega tingimisi ja vaid 16% oli vastu, aga ka viimaseist paljude esindajatega jõuti kava viimistlemisel kokkuleppele ja rahuldati nende soovide.

Seega vallapiiride reform on õieti ühise töö ja kokkuleppe vili, millega viiakse lõpule iseisva Eesti vallaomavalitsuse ehitus kooskõlas uue põhiseaduse süsteemiga ja maa arenguga.

A. Selmaa

Disttsiplinaarkaristuse lehtede täitmise korrast

Politsei disttsiplinaarseadustik jõustus Riigi Teatajas avaldamisega 6. sept. 1935. a. Varsti pärast seadustiku ilmumist — 19. septembril — saadeti prefektidele Siseministri eeskiri kiiduja karistusraamatute pidamise, nende kontrollimise ja karistuste arvestuste kohta. Nagu uue korralduse puhul tavaliselt, nii ka Politsei disttsiplinaarseadustiku rakendamisel ilmnes esialgu mõningaid arusaamatusi, mitmeti talitamisi, millele vältimiseks Politseitalituse direktorilt veel samal aastal — 12. detsembri ringkirjalise ettekirjutisena — anti täiendavaid juhiseid.

Nüüd, kus P. disttsiplinaarseadustiku kehtivus ulatub neljandasse aastasse, võiks oletada, et seadustikku ja antud juhistes on süvenetud niivõrd küllaldaselt, et seaduse käsitlemisel ei võiks korduda arusaamatusi ega eksimusi. Siiski võib täheldada veel mõningaid juhtumeid, kus esineb vigu.

Põhistamine — see on iga õigusliku akti esinõudeid. See nõue läbib punase niidina ka Siseministrilt ja Politseitalituse direktorilt

antud ülalmainitud juhiseid, kuid siiski — põhistamise suhtes just komistatakse.

Otsuse põhistamise osana on disttsiplinaarkaristuse lehe vormil nähtud ette küsimus nr. 5: „Asjaolud, mille põhjal karistus määratud”. Tih-tipeale on d.-karistuse lehe koostajalt sellele küsimusele vastus õige juhulik ja pealiskaudne, nagu: „juurduse lohakalt toimetamine”, „nõrk järelevalve alluvate suhtes”, „relva tarvitamisest ei kannud ette” j. m. Näeme, et siin on süütegu jäetud põhistamata, on näitamata isegi üks tähtsamaid tegureid — süüteo toimimise aeg, kuigi 12. detsembri 1935. a. juhiste p. 1 on juhitud tähelepanu sellele puudusele. Nn. kestvate süütegude ilmnemise puhul niisama üks tähtsamaid tegureid — süüteo toimimise aeg, näidates küll süüteo avastamise aja, pidades seda küllaldaseks. Neil juhtumel valdavas enamuses tähendatakse lehe p. 5 vastusena, et sellel või sellel kuupäeval toimitud asjaajamise revideerimisel ilmnes asjaajamises mitmeid viivitusi, sissetulnud pabereid oli lauajuhendisse

kandmata, tsiviiltoimetuste register oli pidamata j. m., kuid mis puudub, see on süüteo toimimise aeg: jäetakse ütle mata, millal nimelt on saadud või vähemalt läkitajalt asutuselt välja saadetud lauajuhendisse kandmata paber, millal sooritatud üks või teine toiming, mis tsiviiltoimetuste registrisse on jäetud kandmata, jne.

Nagu eespool mainitud, on süüteo toimimise aja märkimine otsuses olulise tähtsusega. Ka Siseministri eeskirja p. 11 nõuab eriti, et ülemused peavad tähelepanelikult jälgima d-karistuse lehti ja ilmselt vildakate karistuste

puhul kasutama Politsei distsiplinaarseadustiku § 18 antud ümberotsustamise õigust. On aga süüteo toimimise aeg otsuses väljendamatata — pole järelevalvet teostaval ülemusel võimalust isegi veenduda, kas süütegu, mille eest karistus on määratud, on veel aegumata (Pol. d-sead. § 12). Nii tekib raskusi määratud karistuste kontrollimisel.

Kokkuvõttes näeme, et süüteo toimimise aja äranäitamine d-karistuse lehtedes on ilmtingimata vajalik, et vältida otsuse pärastist muutmist nii ülemuse algatuse kui ka edasikaebamise puhkudeks.

Šifri KASUTAMISEST

3

Korduva tähestikuga šifris asendatakse sõnumi algteksti tähed ja numbrid rohkem kui ühe šifrielemendiga, mis raskendab šifri saladuse avastamist.

Mainitud šifri tabel võiks olla näiteks järgmine:

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	a	a	a	b	b	c	d	d	d
2	e	e	e	f	f	g	g	g	h
3	h	i	i	i	j	j	k	k	k
4	l	l	m	m	n	n	n	o	o
5	p	p	q	r	r	s	s	s	t
6	t	u	u	u	v	v	w	õ	õ
7	ä	ä	ö	ü	ü	x	y	z	l
8	1	2	2	3	3	4	4	5	5
9	6	7	7	8	8	9	9	0	0

Tabel nr. 10

Käsitletakse seda šifrisüsteemi samuti nagu see on näidatud tabeli nr. 9 juures.

Üheks raskemaks asendusšifri-süsteemiks nii selle käsitlemise kui ka avastamise suhtes oleks alltoodud muutliku alusega numberšifr.

See šifr koosneb 1) tähestikust, kus tähtede ja numbrite järjekorra tähistamiseks märgime need järjekorranumbritega:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
a,	b,	c,	d,	e,	f,	g,	h,	i,	j,	k,	l,	m,
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
n,	o,	p,	q,	r,	s,	t,	u,	v,	w,	õ,		
25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35		
ä,	ö,	ü,	x,	y,	z,	9,	8,	7,	6,	5,		
						36	37	38	39	40.		
						1,	3,	2,	1,	0;		

2) vaba valikuga arvude tabelist, näiteks:

04, 01, 05, 03, 02, 06, 08, 09, 07, 10
13, 11, 12, 14, 15, 17, 16, 18, 19, 21,
20, 22, 25, 24, 23, 26, 28, 27, 29, 32,
31, 30, 33, 37, 35, 34, 36, 38, 39, 42,
41, 40, 43, 44, 46, 45, 47, 49, 48, 51,
52, 50, 55, 54, 53, 56, 58, 59, 57, 63,
62, 60, 61, 65, 64, 66, 67, 69 jne.;

ja 3) nädalapäevade tabelist, näiteks:

pühap. — 7, esmasp. — 6, teisip. — 8, kesk-näd. — 5, neljap. — 7, reede — 9, laup. — 5.

Nende elementide tähendus muutub lugejaile arusaadavaks siis, kui asume mingi sõnumi teksti šifreerimisele.

Oletame, et vaja on läkitada järgmine sõnum šifreeritult:

„31/10. 38. Teatan, et 31. kell 23 politsei 5. jaoskonna piirides liiguvad kahtlased isikud“.

Kõigepealt on vaja pöörata tähelepanu sõnumi daatumis märgitud kuupäevale. Käesoleval juhul on meil daatumiks 31/10. 38. Neid kolme arvu ei šifreerita, sest need kujutavad enesest aluse esialgse näitaja kindlaksmääramiseks.

Kui läkituse daatumi kuupäev kujutab enesest arvu 1-st kuni 15-ni, siis liidetakse sellele juurde vastav arv nädalapäevade tabelist; kui daatumi kuupäev on 16. kuni 31., siis arvatakse sellest maha vastav arv nädalapäevade tabeli järgi.

Nädalapäeva nimetus, mis langeb meie ülalloodud sõnumi kuupäevale, on esmaspäev. Nädalapäevade tabelist me näeme, et esmaspäevale vastab number 6.

Leppereegli järgi teame, et kui sõnumi kuupäeva näitav arv on suurem kui 15 (16. kuni 31.), siis nädalapäevale vastav number tuleb maha arvata sõnumi kuupäeva näitavast arvust, mida me ka käesoleval korral teeme.

Sel teel saadud uus arv 25 (31—6), ongi šifri esialgne näitaja.

Nüüd asetame tähe a eelloodud tähestikust arvu 25 alla arvude tabelist ja algame šifreerimist, nentides, et järgmisele tähele b vastab number 24, c-le — number 23, d-le — number 26 jne.

Kirjutame eelloodud sõnumi algteksti välja sõrendatud tähtedega ja jaotame selle vertikaalsete kriipsukestega viietäheliseks gruppideks. (Muidugi võib sõnumi algteksti jaotada soovikohaselt ka suurema- või vähemaarvuliste tähtedega gruppideks). Siis kirjutame teksti peale iga grupi kohale järjekorranumbri, alates šifri esialgsest näitajast (käesoleval juhtumil number 25-st), kuni number 31-ni, siis edasi 01-st kuni 31-ni, siis jälle 25-st kuni 31-ni jne. Algteksti iga jaotuse kohal figureeriv number tähendab tähte a-d, s. t. ta on järjekorra näitaja oma tähtede grupis.

Nõnda on igal algteksti tähegrupil alati oma erinev näitaja numbri ehk arvu näol, mis alati tähendab tähte a-d selles grupis. Kui algtekstis figureerivad kõrvuti ühesugused tähed, siis teine neist asendatakse kas tähega f või x.

Šifreerime eelloodud sõnumi kirjeldatud viisil.

31/10. 38.

25	26	27
T e a t a	n e t 3 1	k e l l 2
40 28 25 40 25	39 32 46 60 65	38 30 39 33 64
28	29	30
3 p o l i	t s e i 5	j a o s k
61 40 41 38 35	49 47 33 36 61	41 30 45 51 40

31	01	02
o n n a p	i i r i d	e s l i i
46 44 59 31 45	10 08 19 10 02	07 25 17 12 30
03	04	05
g u v a d	k a h t l	a s e d i
10 24 23 03 08	13 04 09 21 11	05 20 08 06 13
	06	
	s i k u d	
	24 14 17 26 07	

Saates edasi selle sõnumi viienumbriliste gruppidega, saame järgmise šifrogrammi:

31/10. 38

40282	54025	39324	66065	38303	93364	61404
13835	49473	33661	41304	55140	46445	93145
10081	91002	07251	71230	10242	30308	13040
92111	05200	80613	24141	72607		

Saadud šifrogrammi dešifreerimise juures kirjutatakse šifrogrammi numbrid välja paarhaaval ja jagatakse siis numbrite rida iga 10 numbri järele vertikaalsete kriipsukestega lahutatud gruppideks. Pärast seda kirjutatakse iga numbrigrupi kohale näitajat tähendav järjekorranumber, alates esialgsest näitajast — käesoleval korral 25-st — kuni 31-ni jne. On see tehtud, siis võetakse tähestikust täht a, asetatakse see numbri 25 vastu arvude tabelist ja siis tehakse selle tabeli ja tähestiku järgi kindlaks arvudele vastavad tähed — igas jaotusgrupis omaette, pidades silmas iga grupi näitajat.

Vaadates arvude tabelist, mitmes arv on 40, arvates arvust 25, me leiame, et see on 20-nes arv; tähestikust leiame, et 20-nes täht on t. Seega kirjutame 40-ne alla tähe t. Arv 28 on 5-s arv 25-st arvates; tähestikust näeme, et 5. täht on e, mille kirjutame arvu 28 alla jne. Sel viisil šifrogrammi lahendades ja iga arvu alla vastavat algteksti elementi kirjutades, saamegi kätte sõnumi algteksti:

31/10. 38

25	26	27
40 28 25 40 25	39 32 46 60 65	38 30 39 33 64
T e a t a	n e t 3 1	k e l f 2
28	29	30
61 40 41 38 35	49 47 33 36 61	41 30 45 51 40
3 p o l i	t s e i 5	j a o s k
31.	01	02
46 44 59 31 45	10 08 19 10 02	07 25 17 12 30
o n x a p	i f r i d	e s l i x
03	04	05
10 24 23 03 08	13 04 09 21 11	05 20 08 06 13
g u v a d	k a h t l	a s e d i
	06	
	24 14 17 26 07	
	s i k u d,	

„Politseilehe” lugupeetud asjahuvilastele olgu antud lahkeks dešifreerimiseks eeltoodud süsteemi järgi järgmine šifrogramm:

2/11. 38
453 925 192 720 181 523 282 723 111 622
242 514 201 823 172 826 252 030 311 620
111 322 1742.

Peale eeltoodud salakirja näidete kasutatakse salasõnumite vahetamiseks veel raamatšifreid ja koodi (code).

Raamatšifri tarvitamise juures kasutatakse peamiselt sõnaraamatuid, kuna neis leiduvad kõik vajalikud sõnad tähestiku järjekorras, mistõttu need raamatud on sõnumite šifreerimiseks kõige sobivamad.

Sellisel juhtumil tuleb iga sõna šifreerimisel märkida ära kokkulepitud raamatu leheküljenumber, siis veerg (tulp), kui sõnaraamatus on enam kui üks veerg, ja rea järjekorranumber — kokkuleppe kohaselt kas ülalt allapoole või alt ülespoole. Pealeselle on šifrikasutajail vaja kokku leppida sõnalõppude märkimise viisi suhtes.

Oletame, et välisministeeriumi ja kellegi meie välisdiplomaadi või välismaise valitsusagendi vahel on kokku lepitud vahetada konfidentsiaalseid diplomaatilisi sõnumeid numbersifriga Elmar Muuk'i Väikese Õigekeelsus-sõnaraamatu järgi, 2. trükk, 1933. a. väljaanne, selliselt, et esimesed kolm numbrit iga grupis tähendavad raamatu lehekülge, misjuures kahenumbrilisele arvule kirjutatakse ette number 0; neljas number tähistab veergu (esimene või teine) ja viies ning kuues number — rida ülalt allapoole lugedes, misjuures tarviline sõna peab leiduma reas esimese sõnana.

Oletame, et mainitud isikul on vaja saata välisministeeriumile järgmine salasõnum:

„20. novembril Paraguai kuulutab välja üldmobilisatsiooni”, siis kujuneks saadetakse šifrogramm järgmiseks:

147123 255237 452213 186139 430207 439215
237114.

Koodid on konfidentsiaalsete sõnumite vahetamiseks spetsiaalselt koostatud sõnastikud, kus iga sõna, arvu ja sõna lõppvormi jaoks leidub vastav šifrielement. Koodi kasutatakse peamiselt kaubanduslikus kirjavahetuses, kuid on olemas piiratud arvul ka sõjalisi ja diplomaatilisi koodi. Viimased kaks liiki on muidugi täiesti salajased ja neid omavad ainult vastavad asjasse pühendatud ametiisikud.

V. Tm.

Lõpp.

Õiendus

„Politseilehes” nr. 20 — s. a. avaldatud artiklis „šifri kasutamisest” on eksitavad vead tabelis nr. 6 (lk. 511 — 2. veerg), mispärast toome selle tabeli siin parandatult.

Šifri elemendid: 11, 12, 13, 18, 22, 27, 35, 39.
Algteksti elemendid: 6, 4, 9, 7, 3, 8, f, õ,
45, 47, 48.

ö, j, g.
Šifri elemendid: 54, 56, 62, 66, 69, 74, 75, 76,
Algteksti elemendid: z, ü, ä, 5, 1, b, a, d,
77, 78, 79.

2, t, e.
Šifri elemendid: 80, 81, 82, 83, 85, 88, 89, 90,
Algteksti elemendid: k, n, r, v, p, O, h, o,
91, 92, 93.

m, i, s.
Šifri elemendid: 94, 96.
Algteksti elemendid: l, u.

Samuti parandatakse käesoleva õiendusega lehek. 513 teise veeru lõpul segipaisatud read. Tuleb lugeda:

Šifri tekst: Ü Y W G L L R V T A M G E F A
Võtmearv: 1 3 4 2 0 1 3 4 2 0 1 3 4 2 0
Algtekst: ö ö s e l k o r r a l d a d a
M X F K O U V M O J O H B A Z
1 3 4 2 0 1 3 4 2 0 1 3 4 2 0
l ä b i o t s i m i n e x y z

Laskevõistlused Petseris

22. oktoobril s. a. korraldas Petseri Politseiametnike Kogu omavahelised laskevõistlused. Võisteldi sõjapüssist, sportpüssist, FN kal. 7,65 püstolist ja FN kal. 9 püstolist. Võistlused toimusid kahes klassis, välja arvatud 9 mm püstol, kus võisteldi ainult ühes klassis. Sõjapüssist lasti 300 m distantsilt 15 lasku, igast asendist à 5 lasku, sportpüssist 50 m distantsilt 30 lasku, igast asendist à 10 lasku ja püstoleist 25 m distantsilt 15 lasku. Osavõtjaid oli kokku 37, missugune arv kogu omavahelisel võistlusel on rekordne. Tiheda konkurentsi tõttu kujunesid tulemused üldiselt headeks ja paljud võistlejad saavutasid oma isiklike rekordeid.

Kogu juhatuse ja kohalike ärimeeste poolt oli välja pandud hulk väärtuslikke auhindu, millede koguväärtust võis hinnata 150 kroonile. Vastavalt võistlejate arvule oli mõnel alal kuni 6 auhinda.

Võistluste tulemused kujunesid järgmisiks:

A klassis:

sõjapüss: 1) konst. H. Pihelo, 123 silma, 2) prefekt R. Kard, 117 silma, ja 3) konst. J. Tamm, 111 silma;

sportpüss: 1) konst. H. Pihelo, 282 silma, 2) v. kordn. A. Härm, 271 silma, ja 3) prefekt R. Kard, 259 silma;

püstol FN kal. 7,65 mm: 1) prefekt R. Kard, 120 silma, 2) v. kordn. A. Härm, 113 silma, ja 3) konst. H. Pihelo, 109 silma.

B klassis:

sõjapüss: 1) kordn. J. Raigla, 98 silma, 2) konst. J. Pirnpuu, 97 silma, ja 3) v. kordn. A. Härm, 97 silma;

sportpüss: 1) konst. P. Raiküla, 260 silma, 2) konst. A. Joaorg, 251 silma, ja 3) asjaaj. A. Paerand 244,8 silma;

püstol FN kal. 7,65 mm: 1) asjaaj. E. Kunst, 116 silma, 2) konst. K. Vernik, 115 silma, ja 3) v. assist. K. Mardla, 109 silma.

Üldklassile püstol FN kal. 9 mm:

1) konst. P. Raiküla, 129 silma, 2) v. kordn. A. Härm, 126 silma, ja 3) konst. H. Pihelo, 118 silma.

Pealinna politsei pühitsetes 12. nov. oma 20. aastapäeva. Pildil näeme ülal vasakul: gaasikindlates ülikondades politseinikke paraadi vastuvõtjaist möödumas ja all vasakul: politseiametnike rühm ning all paremal: politsei soomusauto paraadi vastuvõtjaist möödumas. Ülal paremal näeme aukülaste tribüünil Sõjavägede Ülemjuhatajat kindral J. Laidoneri ja siseminister R. Veermaa

Pealinna politsei juubelipidustused

Politsei 20. aastapäeva pühitsemine pealinna möödus pidulikkusega, päeval toimus paraad Vabadusväljakul, pärja asetamine politseinike ühishauale Rahumäel, aktus „Estonia“ kontsertsaalis ja õhtul ball „Estonias“ politseiperele ja kutsutud külalisile.

Tallinna Politseiametnike Kogu tegevuspiirkonna 20. aastapäeva pühitsemine algas pärja asetamisega politseiametnike ühishauale Rahumäe kalmistul. Pärja aetas abiprefekt J. Ehatamm, kes lahkunute mälestuseks pidas lühikesse kõne. Pärja asetamise juures viibis poliitilise politsei abikomissar E. Varts, kriminaalpolitsei abikomissar E. Tamtik ja teisi politseiametnikke. Pärja asetamise puhul oli

ühishaua juurde kogunenud ka lahkunute omakseid ja tuttavaid.

Kell ½12 kogunesid rivistunud politseiüksused Vabadusväljakule ja peatselt ilmus kohale Tallinna-Harju prefekt N. Reimo, kes tervitas paraadiks rivistunud üksusi. Kella kahesteikümneks saabus kohale peaminister K. Eenpalu, siseminister R. Veermaa, sõjaminister kindral-leitn. P. Lill, 3. Diviisi ülem kindral-major H. Brede, politseidirektor J. Sooman j. t. Kohale olid tulnud ka politseijuhid abidirektor K. Kirsimägi, Üldbüroo juhataja K. Lepp, K. O. ja tuletõrje juhataja major R. Vaharo, politseinspektorid A. Liit, L. Pruunmaa ja T. Võhma, Politseikooli

dir. E. Mets, pref. Kuben ja abiprefekt E. Hatamm, kes seisid paraadrivi paremal tiival. Täpselt kell 12 saabus kohale Sõjavägede Ülemjuhataja kindral-leitn. J. Laidoner, kellele ettekandega esines prefekt Reimo. Seejärel tervitas ülemjuhataja paremal tiival seisvaid politsei juhte ja rivistunud politseiüksusi. Sellele järgnes ülemjuhataja kindral J. Laidoneri kõne, kes mainis:

„Tervitan pealinna politseid tema 20. juubeli puhul, tänan tehtud töö eest ja soovin edu ka tulevikus. Möödunud 20. a. kestel on politsei oma tegevusega kindlustanud kodanike rahu ja julgeoleku. Samuti on politsei aidanud kaasa, et kindlustada riigi sisemist korda. Kõige selle juures on politsei möödunud 20. a. kestel toime saanud suure tööga ka oma sisemises korralduses ja organisatsioonis. Teame kõik, kuidas 20. a. tagasi, politsei algaastail, oli töö raske, kuid nõrk oli ka politsei korraldus. Õigupärast, meil ei olnudki toodud politseid, vaid ainult poolsunduslik, poolvabatahtlik miilits, mistõttu selle organisatsiooni töö algul jättis mõndki soovida. Aga möödunud 20. a. jooksul on politsei ennast kindlalt organiseerinud. Nüüd meie näeme temas tugevat ja distsiplineeritud aparati. Meie politsei praegune korraldus on selline, et võime temale vaadata rahuldusega, isegi rohkem uhkustundega. Kõik see on toime tulnud 20. a. kestel. Olen kindlas arvamuses, et tehtud töö minevikus on parimaks pandiks tuleviku jaoks ja loodame kindlasti, et politsei ka tulevikus töötab niisama kindlalt ja julgelt riigi ja rahva kasuks.“ Kõne lõppes hümniga.

Sellele järgnes paraadmarss.

Autribüünist, kus seisid Sõjavägede Ülemjuhataja kindr. J. Laidoner, peaminister K. Eenpalu, siseminister R. Veermaa ja diviisüüel kindral H. Brede, esijoones möödus paraadmarsiga distsiplineeritud jalauksuste rivid, kellele järgnesid jalgratturite rühm, motoriseeritud üksus mootorrattail, autodel ja soomusautodel ning ratsareserv. Paraadmarss kestis veerandtundi. Aukülalised lahkusid ja üksused marssisid oma asukohtadesse. Paraadi oli jälginud suur rahvahulk.

Aktus „Estonias“

Kell 16 toimus pidulik aktus „Estonias“. Juba 15.45 oli saali kogunenud rohkearvuline osavõtjate pere. Kohale oli saanud peale politseiametnike ja nende perekonnaliikmete rohkearvuliselt ministeeriumide kõrgemaid ametnikke, kõrgemaid sõjaväelasi ja seltskonna ning omavalitsustegelasi.

Kell 16 saabus kohale peaminister K. Eenpalu, keda saatis minister R. Veermaa. Aktus algas J. Tamverki avamänguga „Taavet ja Koljat“, mille ette kandis Tallinna politseiametnike orkester. Aktuse avas prefekt Reimo, kes oma kõnes märkis aega ja olukorda 20. aastat tagasi, tehtud tööd sellest ajast kuni tänaseni ja käesoleva aja olukorda. Prefekt tähendas, et politseiteenistus on raske teenistus, 20. aasta kestel on tulnud üle elada murdeaegu ja politseipere on selle aja kestel mitu korda vaheldunud. Leidub siiski 42 inimest, kelledest 33 aktiivametnikku, kes on 20. aastat vahetpidamatult ja truult oma kohuseid täitnud ja truuks jäänud politseiteenistusele. Seejärel tervitas prefekt koosolijaid Tallinna Politseiametnike Kogu nimel ja palus aktusekõneks sõna võtta siseminister R. Veermaal.

Kokkuvõttes sisaldas siseministri aktusekõne järgmist:

Meil on* olnud ühiskondliku elu arengus rida lahkuminevaid ajastuid, ent ühine kõigile neile on olnud see, et need on olnud meie rahva organiseerimise ajastud. Vaadanud kaugemasse minevikku, võime leida sealt palju head, aga võime tähele panna ka palju vigu. Peamiseks veaks on olnud, et on kiputud laiali valguma. Sellest asjaolust tingituna on olnud ka äpardusi. Suures üksmeelsuses oli meie rahvas *vabadussõja päevil* ja selle tufemuseks osutus ka meie riikliku iseseisvuse saavutamise. Selle kauaoodatud riikliku iseseisvuse saavutasime seepärast, et oskasime koonduda ja alluda ühele juhatusele ja juhile. Meie omariikluse ajastul on tulnud ette laialivalgumisi ja lagunemisi poliitilistesse parteidesse. Mindi seejuures isegi niikaugele, et ähvardas kaduda usk rahva juhtidesse ja võis ähvardada meie riikliku isolemi-

Aastapäeva avaahtus

se kaotamist. Tänu meie rahvajuhtide 1934. a. sammule, millal tõkestati laialivalgumine ja meil jätkus jälle aega järelemõtlemiseks ja kainemalt kaalutamiseks. Sellega päästeti meie rahva terviklus ja iseseisvus. Meie saavutasime enestele uue Põhiseaduse, millele anname praegu sisu. Vana vaim ei või enam korduda. Meie ehitame üles ühiselt oma rahvusriiki uue Põhiseaduse tähe all ilma vennavaenuta, klassivõitluseta ja loome seda demokraatlikus vaimus. Meie ühiskond oli ja jääb vabariiklikuks, mis vajab kindlaid juhiseid ja häid juhte.

Peaasi, mis meie elu kindlustab, on kord ja rahu, mille teenistuses on seisnud 20 aastat politseiaparaat. Selle aja kestel on politseil tulnud elada üle raskeid päevi. Neist on saadud üle. Politsei on selleks, et kindlustada rahvale vabadust ja korda, et rahvas võiks ühiskondlikult ja riiklikult organiseeruda. Eesti politsei on ju veri eesti rahvast. Lahutamatu osana rahvast on ta seisnud selle teenistuses, olles ühtlasi suureks organiseerijaks. Oma töös on tal tulnud astuda välja üksikute gruppide kahjustava tegevuse vastu, mis on neil nõudnud ohvreid. 28 meest, neist 13 Tallinnast, on langenud oma kohuste täitmisel ja neid austame siin täna vaikse püstitõusmisega.

Raskused ja kaotused ei tohi kohutada kedagi.

Eesti rahval on praegu uus jõusuajastu, mis tahab olla õnnelikum ja viljakam eelmisest. See toimub vaid siis, kui on usaldust oma juhtide vastu ja kui meie ühiskonnas on ühtekuuluvus. Usaldust peab meil olema eriti Vabariigi Presidendi K. Pätsi, Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoneri ja peaminister K. Eenpalu vastu. Meie peame olema targad oma riiklikus mõtlemisviisis. Lõppeks soovis minister politseile õnne ja viljakust edaspidises töös. Sellele järgnes hümn ja kaks laulu Tallinna Politseiametnike Kogu meeskoorilt.

Vabariigi Valitsuse poolt tõi tervitusi Tallinna-Harju prefektuurile ja selle juhtidele peaminister K. Eenpalu, kes kokkuvõttes ütles:

Kui meie täna kuulsime, et politseis teenib veel 42 inimest, kes on seisnud politseiteenistuses tema asutamise saadik, siis see meeldetuletus annab tänumeelt ja tunnustust politsei töövõimete suhtes. Politseiteenistus riigis on tähtis ja raske teenistus ja on ala, mis kuulub riikliku organismi kohusetruima alana. Politsei on võtnud enesele alatise valveloleku seista vahipostil meie riigi julgeolekuks. Täna tervitussõnu öeldes tahaksin rõhutada, et see on olnud raske töö, mille eest tänu südamest.

Olete teeninud rahvast ja rahva kõrgemat korraldust, s. o. riiki. Truult olete teeninud ka riigivalitsust. Annaks tulevik teile sama, siis on kõik korras. Ilma elukaaslasteta pole teie oma teenistusala küllalt kõvad, seepärast olgu teie elukaaslastele öeldud tänusõnu, et nad teaksid, mille eest nende mehed on väljas. Olgu kõik õnnesõnad saatmas teid meie riigi ja rahva ja iga üksiku liikme valveteenistuses.

Järgnevalt tervitasid Kohtukoja prokurör J. Müller, Tallinna ülem-linnapea J. Soots ja Harju maavanem K. R. Ruus.

Politseidirektor J. Sooman võttis sõna ja kokkuvõttes ütles kõnes:

Sõna võttes tahan mainida, et milleni oleme välja jõudnud, on pikema aja viil. Tahan näidata neid tegureid, mis selleni on viinud.

Pea meelde tuletama juhte, eesotsas Vabariigi Presidendi K. Pätsi, pea alla kriipsutama peaminister K. Eenpalu, kes kauase tööga on aluse pannud politseiorganisatsioonile, pea meelde tuletama Vabariigi Valitsust. Meil on tulnud kokkupuuteid sõjaväega, kes on pakunud oma kaasabi. Samuti on meid abistanud meie naaber Kaitseliit, mille eest suurim tänu. Meil on teenistuslikes küsimusis olnud tihti kokkupuuteid omavalitsusega ja kohtuala tege- lastega, kes on meisse suhtunud heatahtlikult ja tarbekorral abistavalt. Lõppeks ütles direktor tänu politseijuhtidele ja -ametnikele ja soovis sitkust ning jõudu ka edaspidises töös, sest meie ei tea, mis meid ees ootab.

Rohkesti oli saadetud telegrammilisi õnne- soove, mis loeti ette prefekt N. Reimo poolt.

Aktuse lõppsõna ütles prefekt Reimo ja tänas aktusest osavõtjaid. Seejärele mängiti politseimarssi ja valguti laiali.

Ball.

Õhtul oli korraldatud ball kutsutud külali- sile ja politseiperele, mis tujuküllases mee- olus kestis hommikuni. Ballil viibis Vab. Val. liikmeist minister R. Veermaa, O. Kask ja kindral Lill. Pealeselle oli Välisministeeriumi protokollülem Kirotar, politseidirektor J. Sooman ja teisi politseijuhte, omavalitsus- ning seltskonnategelasi.

Paide Politseiametnike Kogu piirkonnas asuvate politseiüksuste 20. aastapäevalt

15. novembril peeti Paide Politseiametnike Kogu piirkonnas asuvate pol.-üksuste 20. aasta- päev Paides. Sel puhul korraldas Paide Politseiametnike Kogu aktuse, jumalateenistuse Paide Püha-Risti kirikus ja koosviibimise Rahva- majas.

Aktuse avas Paide Pol-ametn. Kogu esimees komissar V. Põder. Ülevaate politsei 20 aasta arengust andis Paide Pol-amet. Kogu juhatause liige krim-komissar K. Michelson.

Tervituseks võttis sõna esimesena Viru-Järva prefekt A. Ladva. Tervitusi ütlesid veel Järva Maavalitsuse nimel maanõunik O. Velner, K. L. Järva maleva nimel kolonel K. Prees ja rida teisi. Aktuse lõppsõna ütles Paide Pol-amet. Kogu abiesimees Jürimaa, kes luges ette sise- minister R. Veermalt saabunud tervitus- telegrammi. Aktusel oli kaastegev K. L. Järva maleva orkester.

Aktusele järgnes jumalateenistus, mille pidas Järvamaa praost G. Pärli. Jumalateenistust kau- nistasid laulukoor, solistidena P. Laube tšel- lol ja T. Reismaa viiulil.

Õhtul oli Paide Rahvamajas koosviibimine kutsutud külalisile ja rohkearvulisele politsei- perele. Esines Paide meeskoor ja solistidena H. Viires ja Ph. Adler, kes said suurte kiituste osalistsiks.

Hoogsalt keerutati tantsu „Tommy-Bandi“ helide saatel kunstipäraselt dekoreeritud saalis. Tujuküllane koosviibimine kestis hilisööni.

Osavõtt aktusest, jumalateenistusest ja koos- viibimisest oli rohkearvuline.

Sõjaväe, kaitseliidu ja politsei kehalise kasvatusala juhtide, spordiorganisatsioonide ja -liitude tegelaste, spordi eriteadlaste, õpetajate ja treenerite, spordiajakirjanike ja tähtsamate suursportlaste – kokku kuni 300-liikmelise kaastööliskonna ühisel jõupingutusel ilmub

„SPORDI SUURRAAMAT“

„SPORDI SUURRAAMAT“ annab kaasakiskuvast, voolavas ja selges sõnastuses kogu kehalise kasvatus ja spordi alustest, spordi tervishoiust jne.

„SPORDI SUURRAAMAT“ toob eriteadlaste ja spordi suurmeisterite õpetusi otstarbekaks treeninguks, annab juhiseid **tehnika** ja **taktika** kohta **kõigil spordialadel**.

„SPORDI SUURRAAMATUS“ pannakse erilist rõhku neile spordiharudele, mis tähtsad **riigikaitse ja julgeoleku** alal teotsevate isikute seisukohalt, nagu

laskesport	suusatamine
hobusport	ratsasport
mootorsport	poks, jiu-jitsu j. t.

„SPORDI SUURRAAMAT“ ilmub **3000** leheküljelisena, **30** terviklikus eri vihus, mis moodustavad **5** suurt köidet. Teos on kauni välimusega ja rikkalikult illustreeritud. Esimesed vihud ilmuvad käesoleva aasta vahetusel. Teos viiakse lõpule 1940. a. alguses.

Soodustatud ettetellimishindadega kuni 24. dets. s. a. saab „Spordi Suurraamatu“ (broš.) tellija juba, makstes tellimise andmisel **ainult Kr. 2.—** ja järjekorras väljaantava esimese 25 vihu eest à Kr. 1.80 iga vihu ilmumisel, kusjuures **5 viimast vihku saab ettetellija tasuta.**

Ühekordsel tasumisel on teose hinnaks ettetellimisel Kr. **41.—**. Pärast ilmumist on teose hind tunduvalt kallim.

„Spordi Suurraamat“ kujuneb igale püüdlikule ja kohusetundlikule riigikaitse ja julgeoleku alal teotsevatele isikule möödapääsematuks kaaslaseks, õpetajaks ja nõuandjaks.

K.-ü. „Loodus“

TALLINN, Kinga 6.
Telefonid 411-91, 411-92.

TARTU, Ülikooli 18.
Telefonid 4-29, 4-35, 4-49, 15-51.
Posti jooksev arve 2055.

Tartu-Valga prefektuuri 20. aastapäeva aktus „Vanemuise“ kontsertsaalis. Esireas vasakult: Politseialituse dir. Sooman, pr. P. Roovere, pr. Veermaa, siseminister R. Veermaa ja Tartu-Valga prefekt V. Roovere

Politsei 20. aastapäeva pidustused Tartus

Aastapäeva pidustused toimusid 20. ja 21. novembril s. a. vastava kava kohaselt. Neist pidustusist võtsid osa kõik teenistusest vabad ametnikud, ühes perekonnaliikmetega, ja rohkel arvul kutsutud külalisi.

20. novembril kell 19,15 oli pärjapanek langenute mälestuseks Vabadusesambale. Selleks kogunesid vormikandjad politseiametnikud prefektuuri ette, kust orkestri saatel rivikorras sammuti Vabadusesamba juurde, kuhu varemalt olid kogunenud erariides ametnikud ühes perekonnaliikmetega, külaliste ja rohkearvulise pealtvaatajaskonnaga. Vabadusesamba ümber põlesid tuled ja politseiametnikud seisid tõrvikutega. Kõrvalt valgustati sammast ka prožektoritega. Prefekt V. Roovere pidas vastava kõne ja asetas pärja Vabadusesambale, millele järgnes orkestrilt „Isamaa ilu hoieldes“. Langenute austamise tseremoonia lõppenud, mindi ühiselt orkestri saatel rivikorras Peetri kirikusse, kus kell 20.00 toimus pidulik jumalateenistus ja langenud ning surnud politseiametnike mälestamine.

Kirik oli kaunistatud loorberipuudega, lilledega ja vaibaga. Vaimuliku teenistuse pidas õpetaja J. Treumann, kes oma jutluses ütles sooje sõnu korraldajatele. Mälestati lahkunuid, kellest teenistuskohuste täitmisel langenuid 10 ja teenistuses surnuid 44. Nende nimed loeti ette. Tartu Politseiametnike Kogu orkester kandis ette

orkestripala ja Kogu meeskoor esines mitme ettekandegaga. Kirik oli rahvast tulvil. Teiste hulgas viibis kirikus ja varem pärjapanekulgi politseidirektor J. Sooman.

Siseminister R. Veermaa saabus Tartu ja Tartumaa politsei pidustusile hommikul kell 10.10. Ministrit olid raudteejaamas vastu võtmas Tartu-Valga prefekt V. Roovere, Tartu linnapea kindral A. Tõnisson, Tartu maavanem H. Lauri jt. Jaamaesisele olid rivistunud politseiorkester ja aukompanii välispolitsei koosseisust.

Siseminister saabus pidustusile koos abikaasaga. Perroonil teda tervitas prefekt ja politsei naisringi esinaine pr. Laas ulatas ministrile kimbu lilli. Pr. Veermaale andis lilli pr. Pärja Roovere.

Seejärele külalised ja vastuvõtjad läksid jaamaesisele, kus neid võeti vastu tervitusmarsiga. Siseministrile raporteeris aukompanii juhataja Tartumaa 1. politseijaoskonna komissar B. Kolk. Minister tervitas aukompaniid ja võttis vastu paraadmarsi. Politseiüksuste moodumine sõjamehlikult distsiplineeritud ja viimistletud rivis jättis väga hea mulje.

Aktusele „Vanemuisesse“ koguneti juba varakult. Keskpäevaks kogunes nägusasse pidurüüsse asetatud saali rohkearvuline politseipere. Peale kohalike kõrgemate politseiohvitseride ja meeskonna välis-, kriminaal- ja poliitilisest politseist, olid pidupäevaks Tartu sõitnud prefektuuri piir-

konnas asuvate jaoskondade komissarid ja konstaablid. Külalisina viibisid aktusel politseidirektor J. Sooman, politseinspektor L. Pruunmaa, Tallinna-Harju prefekt N. Reimo, Viljandi-Pärnu prefekt J. Vares jt. Rohkearvuliselt oli kohal Tartu asutuste ja seltskonna esindus. Nii võis külaliste hulgas näha Riigivolikogu esimeest prof. J. Uluotsa, Tartu linnapead A. Tõnissoni, Tartu maavanemat H. Laurit, Valga maavanemat V. Velneri, 2. Diviisi ülemat kindral J. Kruusi, Tartu Ringkonnakohtu esimeest J. Sassi, prokurör K. Kompust, Kaitseliidu Tartu Maleva pealikut major R. Aksi, Naiskodukaitses Tartu Ringkonna esinaist E. Saralit, Tulitorje brigaadipealikut J. Roodi, kõrgemaid ohvitseri, asutuste juhte ja seltskonnategelasi. Juubilärid, kes koos prefektuuriga pühitsevad oma 20-a. politseiteenistust, olid paigutatud aukohtadele.

Kell 12.15 saabus „Vanemuisesse“ siseminister R. Veermäa. Prefekt Roovere tervitas külalisi ja soovis ametkonnale 20. aastapäeva puhul õnne. Kõneleja tuletas meelde raskusi, millega tuli võidelda politsei loomise päevil 20 a. tagasi. Siis puudus peaaegu kõik, aga üks ei puudunud — kindel tahe ja usk oma võimetesse. Juba algaastail hakkas meie politsei käima suurt arenguteed.

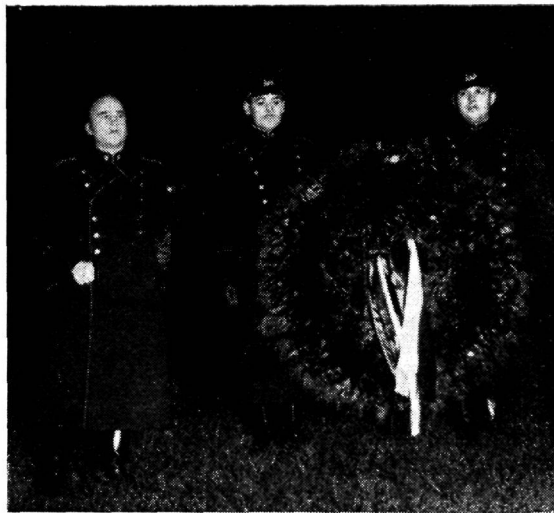
„Meie raske teenistus nõuab erilist kvalifikatsiooni, ja väga paljud, kes politseiteenistusse tulevad, ei pea vastu, sest töö on raske füüsiliselt ja nõuab kõrgeid omadusi. Algul rahvas oli harjunud veneaegses politseis nägema ainult halba. Selle pärandi pidime üle võtma. Kuid ükski ühiskondlik kord ei püsi, kui ei valitse kindel distsipliin ja kindel arusaamine korrast. Politsei on aparaat, mis kaitseb rahva julgeolekut ja tema vara. Rahvas peab aru saama, et mis tehakse, tehakse rahvale ja seepärast peaks ta püüdma kergendada politsei ülesandeid. Viimased aastad näitavad, et *vahkord politsei ja kodanike vahel* on normaalne, on parem, kui seda mõisteti loota.“

Prefekt tuletas oma avasõnas lugupidamisega meelde peaminister K. Eenpalu, kes esimese Tartu linna miilitsaülemana 20 a. tagasi pani aluse miilitsale ja kelle korraldused on praegugi juhi-seks politseile. Samuti tervitas prefekt politsei-ametkonna neid liikmeid, kes politseis teeninud vahetpidamatult 20 aastat.

Pärast avasõna astus kõnetooli siseminister R. Veermäa, kes ütles oma kõnes:

„Ühiskondliku elu arendamine nõuab olukorda, et oleks olemas selle kaitse ja et töö sünniks rahus. Meie rahvale ühiskondliku organiseerimise viiside ja vormi otsimisel on olnud palju lahkarvamisi. Kaotati palju jõudu ja verd, sest rahva juhtide vahel oli tihti lahkheliseid. Rahvas jäi verevaeseks, ja edusaavutised ei olnud need, nagu see on siis, kui rahvas teotseb ühel nõul ja jõul. Vabadussõja eel jõudisime siiski luua ühise valitsuse, ühise ülemjuhatus. Meie iseseisva riigi rajamisega on täitunud need unistused ja igatsused, mis laulus ja sõnas käisid meie rahva suust suhu ja südamest südamesse, põlvest põlve.“

Peale vabadussõda pidime tunnistama, et lõime küll riigi meie rahva poegade vahuse ja eneseohverdusega, aga riigi rahvaks ei olnud meie ette valmistatud. Pidime reguleerima omavahelisi ülesandeid ja koostööd. Kui vaatleme mesilasi, kes on hoolsad vara kokku kandma, siis ka nende juures on peale tööliste neid, kellele usaldatud kaitse. Ka meie riikliku töö algul loodi meil kaitse sõjaväe, kaitseliidu ja politsei näol. Kõige otsemaks igapäevaseks kaitseks on politsei. Vabariigi algpäevil näis, nagu ei oleks meil politseid üldse va-

Tartu-Valga prefekt V. Roovere kõnelemas pärja asetamisel vabadussõja mälestussambale

jagi. Kuid nägime hoopis vastupidist: et kaitse oli liiga nõrk. Meie inimesed olid vene valitsuse alt tulles läbi imunud revolutsioonist ja arvasid, et riigis peaks olema piiramatu vabadus, et igasugune tõkestamine on üleaarne. Korralduse pidi tõmbama rahvast tagasi. Rahvas killunes paljudesse parteidesse. Tuli nii suur laialivalgumine, et ei olnud enam määravat enamust. Sarnastel puhkudel on rahvas hädaohus. Meie riigitegelased külvati üle inetustega. See on hädaoht, sest kui meie tõusval noorsool ja meie südames ei ole enam usku autoriteedisse, ei ole otseseid eeskujusid, kõik on maha tehtud, kõik on halb, siis tuleb järelikas-vaal põlvel tühjus rinda.

12. märtsist on möödunud neli ja pool aastat ja selle aja jooksul on eesti rahvas rohkem ära teinud, kui eelneval 14 aastal. Kuid seda seepärast, et ta on kõike võinud otsustada ja teosteda rahulikus olukorras. Nii nagu ehituse juures pannakse ette kaitselauad, nii ka riikliku ümberehituse juures oli tarvis kaitset. Seda kaitset pakkusid sõjavägi, kaitseliit ja politsei.

Meie politsei on see, kes peab kodanike seas looma selle stabiilsed, mida riigijuhid tahavad näha. 1934. a. algul, kui perekonnad olid poliitilises vihavaenus, vend vennaga ja tuttav tuttava-ga, pidi politsei siin tooma korra majja. On tulnud korrale kutsuda väga kõrgel seisvaid meie seltskondliku tegevuse inimesi. Korralekutsuja aga teotseb alati oma teenistuseetika seisukohalt. Meil ei tohi olla laialivalgumist. Peame pidama meeles, et iga organiseerimine nõuab juhtimist. On see nii, siis ei saa meie kunagi eitada, et riik vajab juhtimist. Meil ütlevad mõned uue riigi põhiseaduse puhul, et demokraatia peab olema juhitav, teised aga, et see ei saa üldse kõne alla tulla. Minu arvates ei saa riiklik elu olla ilma juhtimiseta. Meie peaksime niivõrd edasi jõudnud ja edasi kasvanud olema, et meie ei kohkuks tagasi ütlema, et meid on tarvis juhtida. Hoidugem uuesti sattumast ajajärku, mis meil seljataga.

Meie rahval on see suur viga, et tema on näinud nii valitsuses kui ka valitsusvõimu teostajates põlvest põlve oma vaenlast. Võtke Vene riigivõimu, okupatsioonivõimu, punast võimu osal meie maast, siis meie juhid õpetasid — hakake vastu, ärge täitke nende korraldusi. Seda on meile põlvest

põlve õpetatud ja sellega oleme läbi imbinud. Kes enam suutis vaielda vastu valitsusvõimudele, seda hinnati.“

Edasi tähendas hr. minister tabavalt, et sarnasest valitsusevastasest võitluseinnust on praegugi nakatatud mõni vanem rahvajuht ja et Tartu kodanikel oli alles hiljuti võimalus samas saalis ja kõnetoolis kuulda kõnelemas nendel põhimõtetel üht endist vanemat riigijuhti, kes kuidagi ei suuda loobuda endisist harjumusist.

„Vanasti teotseid korralvurid keisri, usu ja suure Venemaa nimel. Meie oleme väljas nüüd ainult oma isamaa eest. Meie suudame armastada oma isamaad südamlikumalt ja palavamalt, kui seda suudetakse teha suurriigis. Meie korralvurid on meie endi seast, ka meie valitsus, meie juhid, meie riigipea — on meie omad. Meie peame heameelega järgnema nende tegudele.

Tahan loota eesti ühiskonnast, et tema oma õiges riigivormis leiaks ka sisemise reguleerimise võimalused.

Tervitan Tartu linna ja maakonna politseid. Olen kindel, et Eesti politsei oma tervikus läheb sinna, kuhu teda kästakse, et ta läheb nende järel, kes lähevad rahva ees. Önne ja tervist teile isiklikus elus, teie perekondadele, õnnistust ja edu teie tööle!“

Pärast ministri kõnet, mis võeti vastu suurte kiiduavaldustega, esines Tartu Politseiametnike Kogu meeskoor kahe lauluga konstaabel Kinki juhatusel.

Seejärele esimesena sai tervituseks sõna Tartu linnapea kindral A. Tõnisson. Linnapea tuletas meelde oma kokkupuuteid politseiga ja märkis ära politsei kiiduväärt tööd ja eriti rõhutas Tartu korralvurite eeskujulikkust.

Tartu maavanem H. Lauri toonitas seda suurt arenemist, mis politsei 20 aasta kestel läbi on teinud ja rõhutas kaasaja politsei korrektset ja alati abivalmis käitumist.

2. Diviisi ülem kindral J. Kruus, kõneldes sõjaväe ja politsei tihedast koostööst, märkis politsei teeneid vabadussõjas võidule kaasaaitamises.

Ringkonnakohtu esimees J. Sass rõhutas huvi ja indu, millega Tartu politsei oma ülesandeid täidab ja kohtuasutuste tegevusele kaasa aitab.

Prokurör K. Kompus toonitas tihedaid kokkupuuteid, mis on prokuratuuril politseiga, ja hindavalt tunnustas suuri edusamme, mis tehtud politsei koosseisu kvaliteedi tõstmise alal.

Tartu Maleva pealik major R. Aks, tuues tervitusi maleva mees- ja naispere poolt, andis koos pr. E. Saraliga prefektile kingiks üle maleva miniatuurlipu.

Edasi tervitasid Tallinna-Harju prefekt N. Reimo, Viljandi-Pärnu prefekt J. Vares ja „Vanemuise“ seltsi esindaja prof. E. Ein.

Politseidirektor J. Sooman tervitas juubilari kogu politseipere nimel, vihjates seltskonnategelaste poolt öeldud tunnustavatele sõnadele ta avaldas kiitust Tartu-Valga prefektuurile, eesotsas prefekt V. Rooverega, ja eripolitsei üksusile koos nende juhtidega.

Traaditeel tervitasid prefektuuri Riigivolikogu esimees prof. J. Uluots, Kohtukoja prokurör J. Müller, ülikooli rektor prof. H. Kaho, Tartu Garnisoni väeosad ja hulk asutusi, ettevõtteid ja isikuid, arvult üle 40.

Tervitusile järgnes ettekanne politseiorkestrilt Jõelaidi juhatusel ja lõppsõnad prefekt V. Rooverelt. Prefekt tänas kõiki tervitajaid heatahtliku suhtumise eest ja samuti pidustusist osavõtjaid. Meeleolukas aktus lõppes hümnilaulmisega.

Siseministri auks oli pärast aktust Politseikasii-nos korraldatud lõunasöök kitsamale ringile.

Lõunasöögist võttis osa üle 30 isiku, eesotsas minister R. Veermaaga. Külalistena istusid lõunalaas Riigivolikogu esimees J. Uluots, Tartu linna-pea kindral A. Tõnisson, 2. Diviisi ülem kindral J. Kruus, Tartu maavanem H. Lauri, Valga maavanem V. Velner, politseidirektor J. Sooman, inspektor L. Pruunmaa, prefektid Reimo, Vares, Kard, Ringk. kohtu esimees J. Sass, prokurör K. Kompus j. t.

Tartu-Valga prefektuuri esindasid prefekt V. Roovere, abiprefekt M. Laas, kriminaalkomissar A. Tillisoo ja poliitilise politsei komissar A. Ojason koos abidega, komissarid A. Juhani, R. Hiidma, K. Türk, B. Kolk, E. Kaljuver, A. Sallum, J. Ennok, J. Põldsam, J. Kodres, aadressbüroo juhataja J. Krass, sekretär E. Uduste jt.

Lõunalaas prefekt V. Roovere tervitas külalisi ja märkis minister R. Veermaa teeneid Politseikasii-no saamises. Siseminister vastates andis tunnustava hinnangu Tartu politseiperele nende agaruses ja ettevõtlikkuses.

Väljastpoolt sõitnud külaliste abikaasadele samal ajal andis lõunasöögi pr. Pärja Roovere oma kodus.

Õhtul toimus „Vanemuise“ kontsertsaalis hoogne aastapäeva-ball, millest võttis osa ligemale 600 inimest. Koos oli politseipere ühes perekonnaliikmetega ja umbes 150 külalist, eesotsas siseminister R. Veermaaga ühes abikaasaga.

Tujuküllane koosviibimine võimaldas meid tunda üksmeelse ühisperena ja süvendada sõbralikke suhteid teiste asutuste ja seltskonna esindajatega.
ste.

Narva politsei 20. aastapäeva pühitsemas

26. novembril s. a. pühitses Narva politsei oma 20. aastapäeva. Aastapäeva pidustusist võtsid osa ka siseminister R. Veermaa, politseidirektor J. Sooman j. t. Kõrged külalised saabusid 26. novembril hommikuse rongiga ja neid võtsid jaamas vastu prefekt H. Kruus ühes eripolitsei komisaridega, linnapea J. Lust, abilinnapea J. Lust, sõjaväe, kaitseliidu ja piirivalve esindajad.

Hommikupoole külastas minister kohalikke politseiasutusi. Kell 12.30 algas pidulik lõunasöök E. S. „Ilmarises“, millest võtsid osa oma ametkond ja kutsutud külalised. Ministri ja saatjaskonna saabumist tervitati fanfaaridega. Seejärele mängis Kaitseliidu Narva Maleva puhkpillide orkester politsei tervitusmarsi. Enne lõunalaada istumist oli üldine pildistamine.

Koosviibimise avas Narva Politseiametnike Kogu esimees prefekt H. Kruus, kes andis lühikese ülevaate olukorrast ja neist raskusist, milles tuli töötada Narva politseil algaastail. Seejärele kandis ette ametnike nimekirja, kes on surnud politseiteenistuses olles. Neid mälestati vaikselt leinas püstitusmisega. Orkester mängis nende mälestuseks „Ligemal Jumal Sul“. Ühtlasi teatas prefekt, et koosviibijate hulgas viibivad ka seitse politsei veteraani ja nimelt: komissar A. Mägiste, konstaabel A. Marks, konstaabel A. Mikkor, aadressbüroo juhataja pr. M. Petzner, van.-kordnik J. Udeküll, van.-kordnik E. Vainola ja kordnik J. Heinma, kes algusest peale teenivad politseis ning vaatamata kõigile raskusile on jõudnud

Kuidas astus Viljandi politsei kolmekümnendasse aastakümnesse

Viljandi politsei 20. a. juubelpidustused 13. nov. k. a. möödusid kõigiti menukalt ja hoogsalt. Pidustused algasid kl. 12.00 aktusega rahvuslippude ja rohelisega kaunistatud „Koidu“ saalis, mis oli kuulajaid tulvil. Viljandi jsk. politseikomissar A. Sarap avas aktuse ja peatus lühidalt politsei juubelpäeva tähendusel. Seejärel puudutas Viljandi-Pärnu prefekt J. Vares pikemas aktusekõnes seltskonna ja politsei vahetõrget, selle arengut ja tuleviku väljavaateid. Aktusel austati püstitõusmise ja korraaliga 20 aasta kestel surnud 13 politseiniku mälestust.

Edasi kõneles Viljandi kriminaalkomissar T. V. Kaup Viljandi politsei arenguloost ja tegevusest, tuues võrdlusi töötingimustest ja töötulemustest üksikuid ajajärkudel ja märkides hoogsat tõusu viimaseil aastail politsei isetegevuses Politseiametnike Kogu juures. Järgnevalt toodi Viljandi politseile rohkesti tervitusi suusõnal ja traaditeel. Esimesena tervitas Siseministri ja Politseitalituse direktori nimel abidirektor K. Kirsimägi, siis prokurör J. Kerge, maavanem M. Hansen, kohtuesimees J. Tepandit j. t. Van-ass. M. Maavere lõppsõna järele siirdus Viljandi politseipere koos kutsutud külalistega ühisele lõunale „Põllumeeste Kodusse“. Seal arenes

sammuda kaasa ajaga ja üldise arenguga. Silmas pidades nende teeneid, prefekt tervitas ja tänas neid tehtud töö eest ja palus vastu võtta Kogult neile annetatud mälestusemed.

Siseminister R. Veermaa, Politseitalituse direktor J. Sooman, Narva linnapea J. Lust ja teised tervitasid politseiperet. Linnapea oma kõnes toonitas seda sooja ja südamlikku vahetõrget, mis valitseb politsei ja linnakodanike vahel. Lugupidamise tunnustuseks andis ta linnavalitsuse poolt üle mälestusemed Narva Politseiametnike Kogule, prefekt H. Kruusile, kriminaalkomissar A. Mägisoo, poliitilise politsei komisarile A. Tammele, välispolitsei komisaridele A. Mägistele ja V. Püvile, Narva prefektuuri sekretärile J. Laiuksile ja juubilaridele.

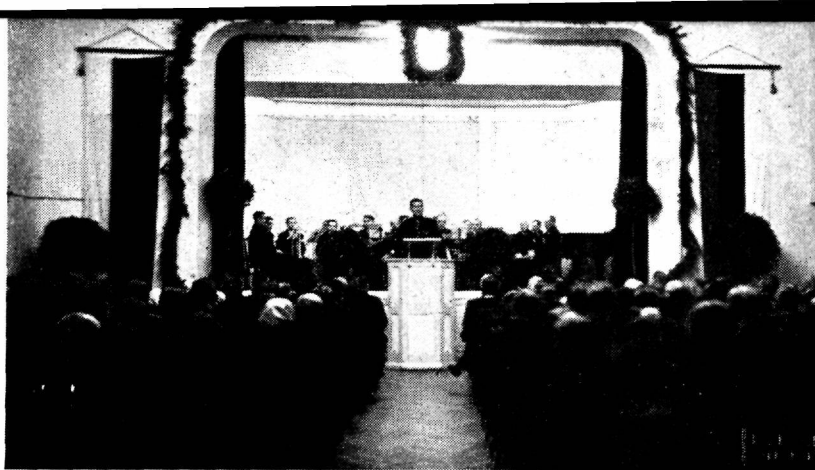
Narva suurkättiste nimel tervitas direktor B. Luchsinger ja andis Kogule üle suure hõbekarika. Saabunud oli hulk tervitusi telegraafi- ja kirjateel.

Koosviibimine lõppes prefekt H. Kruusi lõppsõnaga.

Kell 20.30 oli samas kontsert-ball, millest osavõtt oli ennenähtamatult elav. Kontserdi osas esinesid Tallinna kunstnikud: E. Vaarmann, E. Liivak, M. Taras ja Tallinna politseiperest J. Pilvet ja K. Ranne.

Kõik ettekanded võeti vastu elavate kiiduavaldustega. Tujuküllane ball kestis hilishommikuni. Pidustuste käik filmiti Narva politsei filmioperaatori konst. H. Roomeri poolt.

—Jo—

Prefekt J. Vares kõneleb Viljandi politsei 20. a. juubeliaktusel

sõbralik keskustelu koosviibijate vahel ja jätkus sõnavõtte kohtuesimees J. Tepandilt, maavanem M. Hansenilt, linnapea A. Maramaalt j. t. juubilaritöö tunnustamiseks. Meeldivalt üllatas politseipere koosviibimisel võimsate ühislauludega.

Õhtul jätkusid pidustused kontsert-balliga „Koidu“ ruumes, kus kontsertosas menukalt esinesid Milvi Laid, E. Turgan ja H. Kaasik. Ball kujunes eriti meeleolurikkaks ja osavõtu-rohkeks. Kohalikud ajalehed kirjutasid hiljem, et „...politseibal oli kokku tõmmanud kogu Viljandi seltskonna, see kujunes Viljandi seltskonnale soliidsemaks koosviibimiseks, see oli esimene ball Viljandis, kus nägi nii hulgaliselt ehtsaid ballitualette...“

Saaremaa politseiasutuste 20. a. juubel

19. novembril s. a. pühitsesid Saaremaa politseiasutused oma 20. aastapäeva. Sel puhul asetleidnud pidustused kujunesid laialdaste ringkondade tähelepanu objektiks.

Juubelpäevaks oli politseihoone omandanud piduliku ilme, kuna olid jõudnud lõpule teoksil olnud remonttööd, mis märksa tõstsid ruumide nägusust.

Pidupäeval hommikust alates algas Kuresaare politseijaoskonna külastamine kodanike, ametiasutuste ja seltskondlike organisatsioonide esindajate poolt, kes tõid politseile ja juhtidele tervitusi ning õnnitlusi edaspidiseks tööks ja tegevuseks.

Kell 12 päeval kogunesid politseiametnikud jaoskonna ruumesse, kus politseikomissar Aug. Kurg esines päevakohase kõnega, tänas ametkonda tehtud töö ja nähtud vaeva eest, tuletas meelde lahkunud kaasvõitlejaid ja soovis kõigile ametnikele edu ning õnne ametis kui ka isiklikus elus.

Järgnevalt andis politseikomissar üle Kuresaare Politseiametnike Kogu poolt eelmisel kuul toimunud laskevõistlusile väljapandud auhinna.

Laskevõistlusil olid tulnud kohtadele: meisterklassis — 1. kohale assistent N. Kokk, 2. kohale asjaajaja A. Kirss; esimeses klassis — 1. kohale konstaabel P. Allik, 2. kohale

Kapten H. Viipsi pensionile

1. detsembril s. a. lahkus piirivalve teenistusest puhkepensionile mineku puhul Peipsi jaoskonna Mustvee rajooni ülema kt. kapten Herbert Viipsi.

Kapten H. Viipsi sündis 30. septembril 1892. a. Haapsalus. Hariduse omandas ta Haapsalu linnakoolis, teenis Haapsalu postkontoris 1. august. 1912. a. kuni 18. apr. 1913. a. ja Tallinna postkontoris 18. apr. kuni 1. okt. 1913. a. 1. oktoobril 1913. a. kutsuti ta end. Vene sõja-

väeteenistusse ja määrati 2. Ida-Siberi sapööri-pataljoni. 9. augustil 1915. a. saadeti ta Peterhofi lipnikekooli. Kooli sõjaaegse kursuse lõpetas ta sama aasta novembrikuus ja ülendati lipnikuks. Maailmasõjast võttis ta osa lahingutest sõdurina 1914. a. kuni 1915. a. ja ohvitserina 1916. a. kuni 1917. a. 149. Mustamere rügemendi ja Ust-Dvinski Läti Küti pataljoni koosseisus. 22. novembril 1917. a. viidi ta üle teenistusse 1. Eesti Jalaväerügementi, teenistusest vabastati Saksa okupatsioonivõimude poolt 5. aprillil 1918. a.

Eesti sõjaväeteenistusse astus kapt. H. Viipsi 21. novembril 1918. a. ja määrati 1. Jalaväerügementi kompaniülema ametikohale. Hiljem teenis ta kompaniülemana vanem- ja noorem-ohvitserina 3. Diviisi Tagavarapataljonis, 3. Piiriküti Pataljonis, 3., 7. ja 8. Jalaväerügemendis ning Distiplinaarkompaniis. 1919. a. viibis ta kompaniülemana rindel. Alam-kapteni kõrgendati 1919. a. ja 1924. a. nimetati ümber kapteniks, 1927. a. lahkus sõjaväeteenistusest. Pärast sõjaväeteenistusest vabastamist astus politseiteenistusse ja määrati Tallinna-Harju prefektuuri koosseisu konstaabli kohustetäitjaks.

Piirivalve teenistusse astus kapten H. Viipsi 15. oktoobril 1927. a. Piirivalves teenis ta rajooni noorem-ohvitserina ja rajooniülemana kuni 22. veebruarini 1930. a. Teenistusest vabastati teenistuskohuste täitmisel saadud terviserikke tõttu ja arvati pensionile. Terviserikke paranemisel võeti uuesti 1. detsembril 1935. a. piirivalve teenistusse ja määrati majandusosakonna asjaajaja ametikohale kohustetäitjaks. 1935. a. viidi üle Peipsi jaoskonda ja määrati rajooniülema kohustetäitjaks, millisel ametikohal püsis pensionile minekuni.

Soovime tublile sõjamehele rahulikku puhkepäevi ja head tervist.

konstaabel A. Vahi; 3. kohale abikomissar T. Saarepera; teises klassis — 1. kohale kordnik N. Kitt, 2. kohale assistent O. Arjut, 3. kohale asjaajaja A. Absalon; kolmandas klassis — 1. kohale konstaabel A. Väli, 2. kohale konstaabel M. Tammeaid ja 3. kohale konstaabel K. Nau. Kõik kohtadele tulnud said individuaalauhindu.

Ohtul toimus Kuressaare Eesti Seltsi ruumes Kogu poolt korraldatud kinnine koosviibimine ja ball politseiperele ning kutsutud külalistele. Osavõtt oli rohkearvuline. Kogunenud külalised tervitas politseikomissar A. Kurg, kes lühikeses sõnavõtus puudutas Eesti politsei arenmiskäiku ja saavutatud tulemusi.

Koosviibimisel peeti ametiasutuste ja seltskondlike organisatsioonide esindajate poolt rohkesti lauakõnesid, milles anti täit tunnustust kodusaare politseile ja tema juhtidele. Kõnelejad üksmeelselt kriipsutasid alla politsei teenide korralduse ja seltskondlikust tööst osavõtu alal, mille tulemuseks on kujunenud praegune soe ja usalduslik vahekord politsei ja kõigi kodanike vahel.

Iseloomustava kõnega esines Kuressaare Eesti Seltsi esimees A. Kallus, kes toonitas neid suuri teeneid, mis on üksikuil politseiametnikel mainitud seltsi elu ja tegevuse juhtimises, samuti näitelava ning laulukoori tegevusest osavõtmise alal.

Rohkesti oli saabunud tervitusi ka traaditeel. Nõnda olid saatnud telegramme: Lääne-

Saare prefekt L. Kane, Lääne-Saare kriminaalkomissar P. Kompus, Lääne-Saare Sõjaväeringkonna ülem S. Pinka, end. Saaremaa politseiuülem ja praegune Võru jaosk. politseikomissar I. Tilling, Saaremaa politseiveteraan Mihail Kitt, Kuressaare Linnavalitsus, Saaremaa Tuletõjebrigaad, Eesti Panga Kuressaare Osakond, Saaremaa Maa-amet, Kuressaare Riigimetsateenijate Kogu, Saaremaa Merispordi Selts, Kuressaare Kaupmeeste Selts, Kuressaare Loomakaitse Ühing, Karl Palk j. t.

Koosviibimine möödus ülevas meeleolus ja aitas suuresti kaasa sõprussidemete kõvendamisele politseiametkonna ja kohaliku seltskonna vahel, kuna politseiametnikud ammutasid sellest uut energiat ja jõudu edaspidiseks riigi ja rahva teenimiseks.

Järelevalvet jõuvankrijuhtide üle kõvendatakse

Teedeministeeriumi Maanteede Talitus saatis neil päevil kõigile jõuvankrite registreerimis-asutusile ja politsei prefektidele ringkirjalise korralduse. Sellega nõutakse kõvema järelevalve teostamist jõuvankrijuhtide joobnud oleku üle, sest et viimaste joobnud olekust tingitud liiklusõnnetuste arv ei ole vähenenud, vaatamata neile järgnenud karmidele karistustele ja

Petserimaa „guljanjetest”

J A L Ö Ö K N U I A D E T A R V I T A M I S E S T

Viimasel ajal on vene ajalehtedes avaldatud märkusi, nagu tarvitaks politsei Petserimaal venelaste guljanjetel liiga ohtrasti ja põhjusega lööknuid. Ometi ei ole see põhjendatud ja seda võib rääkida see, kes olukorraga ei ole tuttav.

Teenides kauemat aega Petserimaal politsei-ametnikuna, olen suutnud põhjalikult tutvuda süüsete guljanjetega, seepärast lubatagu mul neid lähemalt valgustada igasuguse liialdusega.

Sõna „guljanje“ on tuletatud venekeelsest sõnast „guljätj“ (jalutama), kuid Petserimaal on sellel süütu sõnal palju laialdasem mõiste. Kui Petserimaa venelane satub jooma, mis kestab päevade viisi ning on seotud määramise ja karkustega, siis öeldakse „dobroï mólodets guljätj“.

Mõni aeg tagasi üks Petserimaa kirjasaatajaid nimetas guljanjesid „vene rahva süütaks loobumiseks loomulikuma ja lihtsamal kujul.“ Oma tähelepanekute põhjal vaatan guljanjetele vähe teisiti ja leian, et need on paised, mis tekitavad vene külarahvale palju kannatusi ja kahjusid nii kõlbeliselt kui majanduslikult.

Kahes suures vallas, kus elanikest suur arv on venelasi, on aasta kestel üle 100 külapäha, millede puhul korraldatakse guljanjesid. Külapähid peetakse kindlaksmääratud päevadel ja kestavad kuni 3 päeva. Need algavad kevadel ülestõusmise teise pühaga ja kestavad kuni vana-aasta õhtuni. Enamasti on külapäha seotud külapähaku nimepäevaga, kuid üksikuil juhtumisel on külapähade ja guljanjete tekkimise põhjused väga omapärased.

Ühes suuremas külas peetakse igal aastal külapäha guljanjega „Mostoki“ (sillake) nime all. Selle päeva pühitsemine oleval saanud alguse järgmisest asjaolust. Okupatsiooniajal ehitasid saksa võimud kahe küla vahele — üle soo — silla. Viimase valmisaamisel oleval korraldatud silla avamine peo ja joominguga. See sündmus saigi alguseks guljanje korraldamis-

tehtud selgitustöödele. Kujunenud olukorda arvestades, on Maanteede Talitus pidanud kodanike elu ning tervise kaitseks tarvitusele võtma veel karmimaid abinõusid. Üheks seesuguseks abinõuks on vastutustundetute juhtide kõrvaldamine jõuvankri juhtimiselt. Jõuvankrijuhtidelt, keda tabatakse joobnud olekus jõuvankri juhtimiselt, võetakse ära nende jõuvankrijuhtimise load ja esitatakse Jõuvankrite sead. § 25 eeskirjade kohaselt jäävalt tühistamiseks.

V. P.

seks igal aastal silla avamispäeval ja on paisunud rahva arvu poolest üheks suuremaks.

Külapäha pidustusest võtavad osa mitte ainult kohalikud elanikud, vaid sinna kogunevad ka naaberkülade elanikud, sugulased ja sõbrad isegi paarikümne kilomeetri tagant. Olgugi kõige kibedam tööaeg, tööd jäetakse seisma ja minnakse külapeole, mis kestab mitu päeva. Minnakse kutsumata, sest külapähade päevad on igapähele teada.

Külapäha mitmepäevasele pidustusele valmistatakse igas peres juba varakult ette. Peamist rõhku pannakse koduõllele, mida valmistatakse pere kohta 4—10 pange ja millele kanguseks sageli lisatakse denaturaati, paremal juhtumil piiritust. Toiduks tapetakse mõni loom. Peaaegu eranditult ostetakse igas peres rohkesti kala. Muretsetakse suurem tagavara viina, vaesemad — denaturaati.

Pidu algab juba eelmise päeva õhtul koduõlle proovimisega. Hommikul tulevad külla sugulased ja sõbrad ning siis algab söömine ja joomine, peamiselt joomine. Joovad kõik, ka naised ja lapsed.

Umbes kella 15 ajal, kui küllaldaselt on söödud ja joodud, väljuvad kõik tanavale ja siis algab guljanje. Selleks ajaks tulevad küllasse ka naaberkülade elanikud, peamiselt noorsugu, et guljanjest osa võtta. Nii koguneb suuremaisesse külladesse 5 kuni 8000 inimest, kelledest vähemalt üks kolmandik on alkoholi mõju all.

Guljanje ajal jalutatakse edasi-tagasi külla peatänaval, süüakse päevaliliseemneid ja muid vene rahva maiustusi, mida müüakse kohal laudadelt, tantsitakse, lärmitsetakse, kisatakse ja laudatakse tihtipeale ropusisulisi laule. Üksikute küllade noormehed liiguvad salkades lõõtspilliga ees ja kui kahe külla poisid, kellede vahel vaen valitseb, kokku satuvad, on kaklus lahti. Vahetevahel käiakse majades, et peotujule lisa võtta.

Kes vähegi tunneb venelase laia iseloomu, iseäranis veel, kui tema on alkoholi mõju all, see mõistab, kui raske on paaril politseiametnikul (2—5 meest vastavalt guljanje suurusele) mitmetuhandalise inimmassi seas korda pidada ja teda vähegi vaos hoida, pealegi kui rahvamassi seas on küllaldaselt korravastast vaenulist ja riiakat elementi.

Tegelikult ei möödu ükski guljanje kaklusteta ega veristamiseta. Kuigi mõnikord politseil läheb korda vältida kaklusi ja pussitamisi, siis õhtul laiali minnes, väljaspool külla lüüakse

Komissar

V. Püvi

30-aastase teenistuse juubel

12. novembril pühitses Narva 2. jaoskonna politseikomissar Viktor Püvi oma 30-aastase riigiteenistuse juubelit.

Viktor Püvi sündis 21. veebruaril 1886. a. Võrumaal Vana-Antsla vallas põllumehe pojana. Hariduse omandas Tsooru 2-kl. ministeeriumikoolis ja hiljem täiendas seda Valga Poeglaste Gümnaasiumis, kus 1924. a. sooritas eksami 8. kl. kursuse ulatuses.

Teenistust algas 12. novembril 1908. a. Võru maakonna sõjaväeülema asutuses — kantselekirjutajana. Samal aastal viidi ta teenistusse üle Pe-

terburi ringkonna suurtükiväe valitsusse van-
kirjutajaks. 1911. a. ta sooritas eksami sõjaväe-
ametniku kutsele. 1. jaanuarist 1913. a. kuni re-
volutsioonini, s. o. märtsini 1917. a. teenis politsei-
ametnikuna Võrumaal Põlgaste ja Krootuse vallas. Pärast veebruarirevolutsiooni, s. o. märtsist 1917. a. võttis ta osa maailmasõjast.

30. jaanuarist kuni 12. märtsini 1918. a. teenis Eesti rahvuslikes väeosis. Eesti vabadussõjast võttis osa 10. märtsist 1918. a. kuni 1. maini 1920. a., teenides Antsla jaama komandandina ja hiljem Võrus 2. Diviisi eesrinna etapi majandusülemana. Sõjaväeteenistusest vabanemisel teenis ühe aasta Võru vanglaülema abina. 20. juulil 1921. a. määrati Valga maakonna politsei 1. jaoskonna ülemaks, kust 1. oktoobril 1925. a. viidi üle Tõrva jaoskonna politseikomissariks, kus teenis kuni 1. juunini 1936. a., millal määrati 2. jaoskonna politseikomissariks Narva, millisel kohal teenib praegugi.

Puutudes teenistusalal kokku laialdaste rahvahulkadega, on V. Püvi võitnud üldise lugupidamise oma hoolsa, õiglase, kohusetruu ja vastutuleliku suhtumisega nii teenistuses kui ka väljaspool.

Kolleegid ja kodanikud hindavad teda kui eeskujulikke kaasametnikku ja head sõpra ja kui ausat, õiglast ja siirast töömeest.

Soovime juubilarile palju õnne, tervist ja palju aastaid raske politseiteenistuse jätkamiseks.

ikkagi korralikud lahingud. Guljanje lõpeb pimedade tulekul, millal minnakse uuesti majadesse, et joomist jätkata, ja nii kestab see 2—3 päeva, suuremail külapühadel kauemgi.

Guljanje ajal politseiametnikud liiguvad vahetpidamatult rahvamassi keskel, manitsedes neid, kes käituvad liiga lärmikalt ja kipuvad kaklema. Iga tekkivat kaklust püüavad politseinikud kohe likvideerida, et see suureks ei paisuks, millal kakluse lõpetamine on juba väga raske, kui mitte täiesti võimatu paarile politseinikule.

Paratamatult tekib selliseil juhtumisel vajadus lööknuia tarvitamiseks, kuid võim kinnitada, et politsei guljanjetel kunagi ei tarvita lööknuia vajaduseta või lõbu pärast. Igale arusaajale kodanikule on selge, et paaril politseinikul on täiesti võimatu neid piirava mitmetuhandalise rahvamassi keskel kedagi peksta põhjusteta lööknuiaga.

Olen sageli kuulnud vanemait korralikelt külaelanikelt-venelasilt, et politsei on liigagi tagasihoidlik lööknuia tarvitamisel korralikujate ja kaklejate taltsutamiseks, ja soove, et politsei võtaks kõvemad ja mõjuvamad abinõud tarvitusele igasuguste huligaansuste lõpetamiseks, mis teki-
vad eriti sügisestel guljanjetel, millal rahval on raha, kuna noorem põlv on tagasi tulnud sise-
maalt — töödelt omades raha, millest suurem osa läheb alkoholi muretsemiseks. O.S.

Ametlik osa

Politseitalituse direktori KÄSKKIRJAGA

paigutati Narva prefektuuri Järve rajooni konstaabel Alfred Herodes ümber oma palvel ja huvides Tallinna-Harju prefektuuri Laitse rajooni konstaabliks.

Raudteede prefektuuri Tapa rajooni konstaabel Voldemar Põld vabastati ametist oma palvel, arvates 15. novembrist.

Raudteede prefektuuri Türi rajooni konstaabel Riho Saarest paigutati ümber teenistuse huvides sama prefektuuri Tapa rajooni konstaabliks, arvates 16. novembrist s. a.

Raudteede prefektuuri Türi rajooni konstaabliks määrati 16. nov. k. a. sama prefektuuri kordnik Paul Villimäe, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse 21. juunil s. a.

Petseri-Võru prefektuuri Vana-Roosa rajooni konstaabel Julius Pauskar paigutati ümber teenistuse huvides Vana-Antsla II rajooni konstaabliks, arvates 15. novembrist s. a.

Petseri-Võru prefektuuri Vaabina rajooni konstaabel August Valdmaa paigutati ümber teenistuse huvides Vana-Roosa rajooni konstaabliks, arvates 15. novembrist s. a.

Petseri-Võru prefektuuri Vaabina rajooni konstaabliks määrati Võru politseijaoskonna kordnik Allo Jõgeva, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse 21. juunil s. a., arvates 15. novembrist s. a.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast Üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/4 lk. Kr. 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50.—. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Pea- ja vastutav toimetaja: **A. Liit.** Tegev toimetaja:

Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve 438. **Tellimishind:** aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—, 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. **H. Põldvere.** Väljaandja: **Politseiametnike Keskkogu.**

Tarvitage

ja nõudke kõikjalt
ainult

EESTI KIVIÕLI $\frac{A}{U}$

kompresioonikindlat sega-
mata kodumaa

bensiini
„Estolin“

Müügikeskus:

Tallinn, Pärnu mnt. nr. 10

Kõnetraat: 478-66

KAUNIS SUKK

› **Bemberg** ‹
Siidist[®]

A-S
O. KILGAS

PESUSINE
SOKOL

*Lõige
parem*

MÜÜGILIGALPOOL

Sokolaadi- ja kompekivabrik

„Effekt“

Tallinn, Kappeli tän. 11. Tel. 312-94.

Müügil eht
„LAVENDEL“

kõlnivesi

roheline
pudeleis

A-s. „ODOR“

SAARDE ÜHISPANK

Kilingi-Nõmmes, tel. nr. 24. Asut. 1909. a.

Võtab raha hoiule

Annab laenusid

Toimetab kõiki

pangaoperatsioone

HARRADE JUUKSETÖÖSTUS

„ARA“

Tartu, Söögiturg 5, Tel. 4-98

**Saarde Põllumajandusline Tööstus-
Osühisus**

Kilingi-Nõmmes. Telefon 40

Jahuveski

Villatööstus

Toorlinatööstus

Saeveski

Elektrijaam

Tallinna kammi- ja
hambaharjavabrik

„ESTOKAMM“

VABRIK ja KONTOR:

TALLINN. SOO 27, Tel. 440-44

Valmistab kamme,
hambaharju j. n. e.

Müük ainult suurel arvul.

„Politseilehe“

tellimiste vastuvõtmine
1939. a. on avatud.

Tellimise hind aastas Kr. 6.—,
6 kuud Kr. 3.—

Tellimisi võtavad vastu kõik politsei-
ja postiasutused.

Härrad korralvurid!

Teie vastutusrikas elukutse vajab tervisteadlikku hoolitsemist, et võiksite oma võimeid maksimaalselt rakendada üldsuse hüvanguks. Igapäevaseis toiminguis tervishoidlikult talitama õpetab Teid

TERVISE KÄSIRAAMAT

Teos ilmub 12 vihus ca 1700 lk., hulga teksti selgitavate jooniste ja mitmevärvitrükis kriittahvlitega meie parimate arstiteadlaste kaastegevusel.

Politseiperele loovutatakse teos esimese ettetellimishinnaga, s. o. Kr. 24.— eest kohemakstavas rahas. Muidu maksab teos kuni 4. vihu ilmumiseni Kr. 28.—, kusjuures tuleb tellimise andmisel tasuda Kr. 10.— ja 4. ning 8. vihu ilmumisel à Kr. 9.—. Kr. 32.— maksab teos tasudes tellimise andmisel Kr. 2.— + Kr. 2.50 iga ilmunud vihu eest.

Eesti Tervishoiu Muuseum,

Kindral Põdra 32, Tartu. Telefon 600.
Posti jooksev arve 23-69.

TALLINNA KIVITRÜKIKODA

R. Tohver & Ko

oma mitmekülgsemas ja täielikumas graafilises tööstuses järgmiste töötusviisidega, nagu

vase-sügavtrükk

kivitrükk

ofsettrükk

raamatutrükk

surutrükk ja

foto-lito

ning oma moodsate kirjade suure valiku tõttu võimaldab trükkida ja toodelda raamatuid, ajakirju, kunstmaalide reproduktsioone, plakateid, pilt-postkaarte, visiitkaarte, etikette, fotosuurendusi, mitmevärvilisi ülesvõtteid ja igasuguseid teisi trükinguid ning aktsidentstöid.

TALLINNAS, TARTU MNT. 49.

TELEFONID 313-07 ja 304-22.

Tallinna Börsi- ja Sadama-Artell

Kaupade vastuvõtmine laeva juures ja kaupade käsitamine tolli- ja eraladudes täieliku vastutusega kaupade eest.

Oma auto-kiirtransport soodsate tariifidega

Võtab enda peale igasuguseid vedusid. Tööde täitmise kiire ja korralik. **15 aasta kogemused ja vilunud tööjuhtide ja tööliste koosseis.**

Artelli kontor: Tallinn, tollimaja.

**Oma telefonikeskjaam:
nr. 444-13 ja 475-24**

Raamat on parim sõber.

Pühendage osa oma vabast ajast kirjandusele. Meilt saate kõiki Eestis ilmuvaid ilu-, noorsoo- ja teaduslikke raamatuid. Võtame vastu tellimisi välismaa kirjandusele ja ajakirjadele. Kõidame raamatuid nägusalt ja vastupidavalt.

**RAAMATU-, KIRJUTUSMATERJALI JA
PABERIKAUPADE SUURLAOD
TALLINNAS**

K-Ü. „RAHVAÜLIKOOL“

Harju 48, omas majas,
tel. 444-39, 444-37, 442-14
Pärnu mnt. 10, tel. 446-67, 446-66.